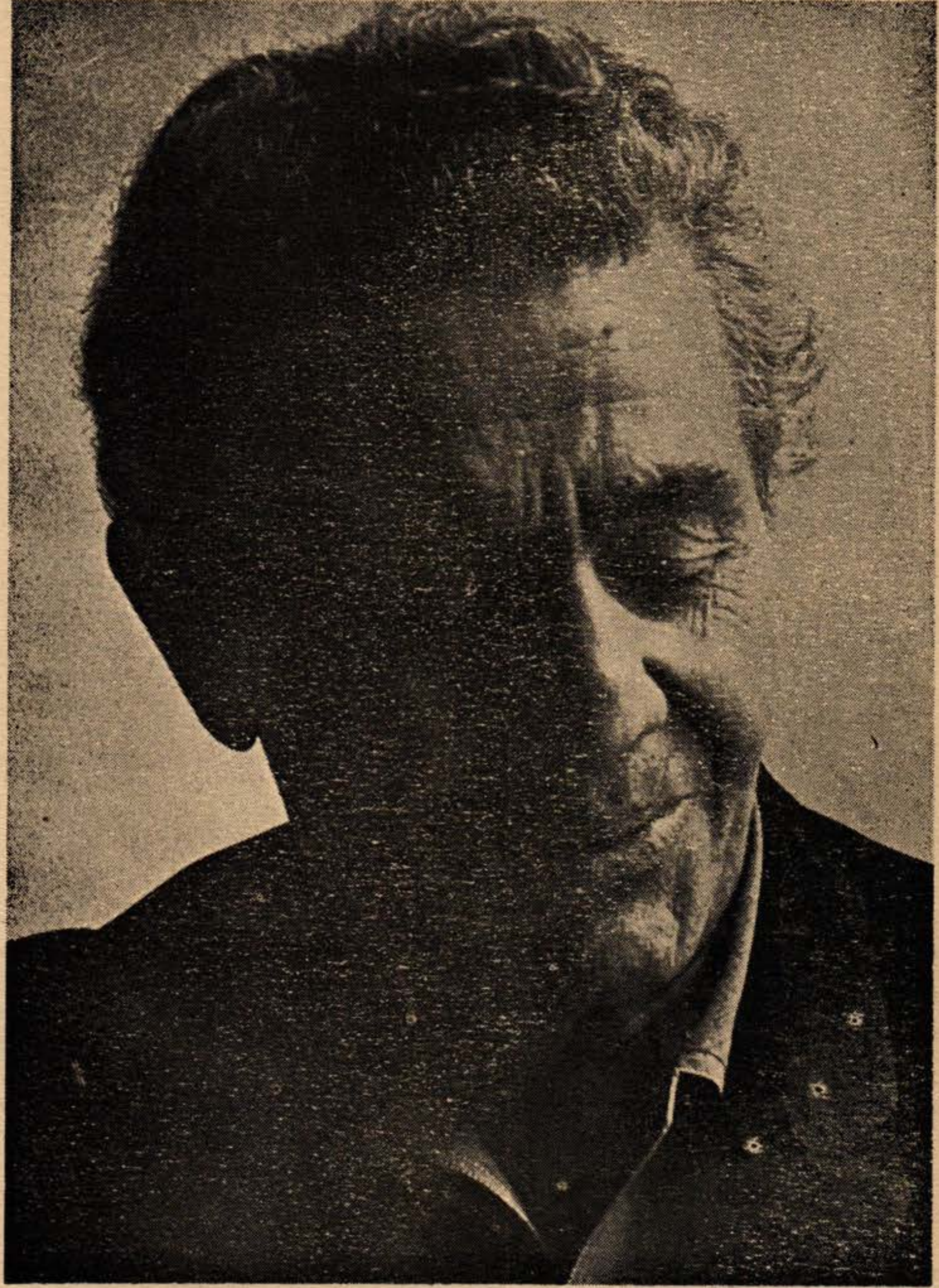
FORUM

RUHİ SU
ATTİLÂ SÖNMEZ
M. HASIRŞAPKALI
ERDOĞAN GÜÇBİLMEZ
AHMET NAKİ YÜCEKÖK
DOĞU PERİNÇEK
İSMAİL ŞAHİN
ZÜHTÜ BAYAR
HASAN HÜSEYİN
BALABAN
DR. İSMAİL BEŞİKÇİ
KAYA ÖZSEZGİN
AHMET KÖKLÜGİLLER
BEDRETTİN CÖMERT
HÜSEYİN KORKMAZGİL

RUHİ ŞU diyor ki:

BİR YERDE TÜRKÜLER NE KADAR GELİŞMİŞSE, ANLATIM GÜCÜ NE KADAR ARTMIŞSA, ORADAKİ KOŞULLAR O ORANDA AĞIR DEMEKTİR.

(sayfa: 20)

336
1 NİSAN 1968
100 KURUŞ

İÇTE

ANTİ - EMPERYALİST CEPHEDE GELİŞME

erdoğan güçbilmez

Son onbeş gün içinde, emperyalizm ve onun Türkiye'deki ortakları olan feodal kalıntılar, işbirlikçi burjuvazi ve kilit mevkilerdeki bürokratların, emperyalizmle savaşan güçlerin gelişimine karşı uyguladıkları yöntemlerde önemli bir değişiklik olmadı. Tutuklamalar ve parti kongrelerine saldırılar devam etti, işbirlikçi iktidarları eleştiren ve yeren "Devr-i Süleyman" adlı piyesin oynanmasına engel olundu. Bu arada, Osmanlı medrese fikriyatı, Amerikan tekellerinin Türkiye'deki nüfuzunun korunması yolundaki direnişini yoğunlaştırdı. Emperyalizmle işbirliği eden ve Türk toplumunun gelişimine direnen bu çabalamalara karşı Türk toplumunun gelişiminin sürükleyicisi sosyalist harekette ve onun etki alanı içinde bulunan diğer anti - emperyalist güçlerde önemli gelişmeler oldu. TİP, "NATO'ya hayır!" kampanyasını yoğunlaştırdı ve 14 Nisanda Ankara'da yapılacak olan, emperyalizme karşı bütün güçlerin katılacağı mitingin hazırlığına başladı.

DİSK, "Devrimci İşçi Okulu"nu açtı, işçilerin eğitilmesi ve bilinçlendirilmesi çalışmalarına hız verdi.

Toplumcu gençliğin örgütü FKF'nin II. Kurultayı yapıldı.

Ankara Üniversitesi öğretim üyelerinden Doç. Dr. Türkkaya Ataöv'e mektup yazarak görüşlerine müdahale cüreti gösteren Amerikan Kütüphaneleri Müdürü Sherwin, FORUM'un geçenki sayısındaki yayını üzerine işinden atıldı.

CHP Genel Sekreteri Ecevit'in son konuşmaları da, Türkiye'de sosyalist hareketin etkinliği ve başarısını kanıtlar nitelikte oldu.

Faşist İtalyan Ceza Kanunundan aktarma 141 ve 142. maddelerin çarkları dönmekte devam etti. "Proleter" dergisi sahibi Necip Akan'dan sonra, derginin Yazı İşleri Müdürü ve eski FKF Genel Başkanı İzzet Ararat, Ankara'da tutuklanarak Adana'ya götürüldü. "Türk Solu" gazetesi yazarlarından Mihri Belli ve ardından da, ayni gazetenin Yazı İşleri Müdürü Vahap Erdoğdu ile gazetede şiiri yayınlanan Metin Demirtaş tutuklandılar. Artık günlük olaylardan sayılan bu tutuklamalar karşısında, gerçek demokrasiden ve düşünceyi açıklama özgürlüğünden yana olan güçlere, bu durum karşısında büyük görevler düşmektedir. Ortaçağ kalıntılarının "şahlanış mitingleri" adı altında gemi azıya aldıkları bir dönemde, ilerici güçler seslerini yükseltmek zorundadırlar. Derebeylik devrinden kalma "fikir suçu" kavramı artık yıkılmalıdır. Tarihin gelişimine direnen ve gerçek yurtseverlerin zindanlara atılmasına yol açan bu zihniyete karşı bütün demokratik güçlerin seferber olmasına önderlik etmek, toplumculara düşmektedir.

Emperyalizm ve onun işbirlikçilerine bilerek veya bilmiyerek hizmet ve yardım edenler, Amerikan tekelci sermayesinin Türkiye'den kovulması mücadelesine öncülük eden TİP'nin kongrelerine saldırma alışkanlıklarını sürdürmektedirler. TİP'in, 17 martta yapılan Ankara Yenimahalle İlçe Kongresine saldıranlar, sosyalist gençler tarafından yakalanarak adalete teslim edildiler. Üzerinde durulması gereken nokta, sosyalistlerin artık, kendi güvenlerini kendilerinin sağladığı ve Polise iş bırakmadıklarıdır!

Son günlerin en dikkate değer olaylarından biri de. Bursa'da toplanan "Türkiye Milliyetçi Kuruluşlar Bursa İstişare Toplantısı" oldu. Toplantı 23 martta açıldı ve dinî ideolojinin mihrakı halinde gelişti. Kongrenin havası, sosyalizm düşmanlığı biçiminde belirdi. Konuşmacıların zaman zaman, lâik - burjuva kültürünün Türkiye'yi istilâ etmesine karşı çıktıkları da görüldü. Zaten başka türlü de olamazdı. Türkiye'de bugünkü ana çatışma, emekçi Türk halkıyla emperyalizm ve onun işbirlikçileri arasındadır. Mücadele, kökü dışarda burjuvazi, derebeylik kalıntıları ile kilit mevkideki bürokratlara karşı verilmektedir. "Milliyetçi - mukaddesatçı" denilen gerici ve direnici akımlar, zaman zaman, emperyalist burjuva kültürüne karşı çıkmakla beraber, aslında, Türkiye'deki Amerikan tekellerinin bekçiliği görevini yapmaktadırlar. Bursa'daki toplantıya Sanayi Odaları Başkanı ile kimi burjuva ideologlarının da katılması, Türk burjuvazisinin, feodal yapı artıklarını tam anlamıyla temizleme gücünden yoksun bulunduğunu, hattâ gelişen anti - emperyalist hareket karşısında onlarla işbirliği yapmak zorunda kaldığını göstermektedir. Bu konuda hatırlanması gerekli bir başka nokta da, Türkiye'nin ve millî kültürümüzün burjuvalaşmasına karşı bazı unsurların sözde "milliyetçi - mukaddesatçı" direnişin emrinde Türkiye'nin bağımlılığına, emperyalizme ve onun işbirlikçilerine hizmet etmeleridir. Bu temelsiz ve çıkar birliğine dayanmıyan işbirliği, sosyalist hareket geliştikçe ve bağımsızlıktan yana, kökü dışarda kapitalizme karşı olan güçleri doğru yönde evleme ittikçe, dağılacaktır. Türkiye bugün bu gelişme içindedir.

DEVRİMCİ İŞÇİ OKULU

Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu Bölge Temsilciliği, Sendika yöneticilerinden Uğur Çankoçak'ın yönetiminde, işçilerin eğitimi için bir okul açtı. "Devrimci İşçi Okulu", 15 martta eğitim çalışmalarına başladı. Okulda, Ankara Üniversitesi öğretim üye ve yardımcılarıyla Sendika önderlerinden kurulu bir kadro görev aldı.

Bu eğitim çalışmasının hedefleri, programın girişinde iki başlık etrafında toplanmıştır: "Birincisi, işçilere, kendi ideolojileri olan bilimsel sosyalizmi öğretmek ve olayları bilim açısından kavramalarını sağlamak; ikincisi, günlük hayatlarında yurttaş ve işçi olarak karşılaşacakları sorunların çözümü için gerekli prátik bilgivi vermektir. Bütün öğretim programı 'bilimsel sosyalizm' açısından hazırlanıp uygulanacaktır. İşçiler üzerindeki burjuva ideolojisinin hâkimiyetini kırmak ve onların dünya görüşlerini doğru temele oturtmak, başlıca amaçtır."

FKF II. KURULTAYI

Sosyalist öğrenci gençliğin örgütü FKF'nin II. Kurultayı 23 ve 24 mart günleri toplandı ve çalışmalarını tamamladı. Ankara, İstanbul, Erzurum ve İzmir Üniversiteleri delegelerinin katıldığı Kurultayın çalışmalarında, Dünya ve Türkiye'-

de sosyalist hareketin ve gençliğin sorunları tartışıldı ve sonuç olarak "eylemde birlik, tartışmada hoşgörü" tezini savunan sosyalistler yönetime getirildiler. Ankara Hukuk Fakültesi Kamu Hukuk Asistanı Dr. Doğu Perinçek Genel Başkanlığa, Ömer Özerturgut Genel Sekreterliğe getirildi. Yeni Merkez Yürütme Kurulu şu üyelerden kuruldu: Ruhi Koç, Adnan Altıparmak, Ahmet Kozat, Ekrem Öztürker, Yavuz Tarakçı, Gün Zileli, Gürkan Germiyan.

FKF, yurdumuzda en güçlü gençlik örgütü haline gelmiştir. Emperyalizme ve kökü dışarda kapitalizme karşı mücadele eden gençliğin öncüsü olarak, toplayıcı bir eylem dönemine girmektedir. Kurultaydan sonra toplanan Genel Yönetim Kurulu, Dünya ve Türkiye'deki gelişmeler konusundaki görüşlerini tesbit etti. Bu konuda verilen 25 Mart günlü Genel Yönetim Kurulu kararının bazı bölümleri şöyledir:

"Bütün dünya emekçilerinin ve geribırakılmış ülkelerdeki mazlûm halkların baş düşmanı olan emperyalizmin ve işbirlikçi sınıflar egemenliğinin sonu yaklaşmaktadır. İkinci Dünya Savaşından sonraki dönemde dünya olaylarına biçim veren temel çelişkiler, birbirlerini de etkileverek, amansız bir keskinlik noktasına gelmişlerdir.

Tekelci sermaye gruplarının, dünya çapındaki sömürü düzenini kurabilmek, kurduğu yerlerde bunu devam ettirebilmek için güttüğü dış politika hedeflerinin kaçınılmaz sonucu olarak Amerikan emperyalizmi, geribırakılmış ülkelerdeki mazlûm halklarla, sosyalist ülkelerle, diğer ikinci dereceden emperyalist ülkelerle çelişme halinde bulunmuştur. Amerikan toplumundaki iç çelişkiler de, ilk defa bu derece bilinçli ve örgütlü bir biçimde kendini göstermiş, Amerikan emekçileri (..) iç - sömürü düzenine karşı çıkmışlardır. Yaz boyunca bütün büyük Amerikan şehirlerinde başgösteren şiddet hareketlerinin bundan başka bir anlamı yoktur.

ABD, bu çelişkilerle başa çıkabilmek ve yukarıda belirttiğimiz dış politika hedeflerine ulaşarak tekelci sermaye gruplarının talan ve ganimet açlığını doyurabilmek için, tarihte eşi görülmemiş bir askerî güç meydana getirmiş, dünya jandarmalığı görevini üstlenmiştir. Sosyalist ülkeleri NATO, CENTO, SEATO, ANZAS gibi askerî bloklarla çember içine almak istemiştir. Bu askerî bloklar içindeki müttefiklerini kendi 'ideolojik sınırlar'ı içinde saymış; sosyalist ülkelerle bunları çemberleyen ülkeler arasındaki sınırlardan başka birşey olmayan bu 'ideolojik sınırlar'ının gerisinde çıkabilecek her türlü harekete, her türlü gelişmeye kendi iç meselesi gözüyle bakmıştır. 'İdeolojik sınırları'nın iç - güvenliğini sağlayabilmek için kendisine müttefik ülkelerde iç işlere karışabilmek yetkisi veren ikili anlaşmalar imzalatmış, askerî ve iktisadî yardım programları yoluyla bu ülkeleri kendisine bağımlı hale getirmiştir.

ABD, ganimetin muhafazası çaresini, her türlü kurtuluş hareketini çıplak kuvvetle boğmakta görmektedir. 'Yeni bir Küba'ya izin yok!' sözü, ABD'nin tehlikesiz saldırılar yapabilme imkânına sahip bulunduğunu gösteriyor. Nitekim, ABD, Lâtin Amerika'da böyle birçok saldırıda bulunmuştur. Fakat buna karşılık, Lâtin Amerika'daki millî kurtuluş hareketleri de büyük bir gelişme göstermektedir. İşçiler, köylüler, öğrenciler, aydınlar, hattâ din adamları, hep birlikte, Amerika'nın silâhlı tehdidine ve içerdeki işbirlikçilerine karşı çıkmaktadırlar. Bu kıta, emperyalizmi ürküten bir barut fıçısı haline gelmiştir.

Afrika'da siyasal kurtuluş hareketleri açık sömürü düzenini yıkmıştır. Geçmişin acı anıları tazeliğini koruduğu için, emperyalist ülkeler bu kıta üzerindeki niyetlerini dolaylı yollardan gerçekleştirmek durumundadır. Fakat gelişme kesintisiz devam etmekte, açık sömürgeciliğin yerini yavaş yavaş yeni sömürgecilik almaktadır.

arada - bir

FORUM'UN DEĞERLİ OKURLARI

Bu sayısıyla FORUM, onbeşinci yaşına girmiş bulunuyor. 1. sayısının kapağındaki 1 Nisan 1954 tarihiyle 336. sayısının kapağındaki 1 Nisan 1968 tarihi arasında ondört yıl akıp gitmiştir. XX. yüzyılın ikinci yarısında bu ondört yıl, toplumların yaşamı bakımından da, küçümsenilecek bir zaman parçası değildir.

Ondört yıllık FORUM koleksiyonunu karıştıranlar, FORUM sayfalarını imzalarıyla değerlendirenlerin bugün nerelerde bulunduklarını bazan üzülerek, bazan sevinerek düşüneceklerdir. Örneğin, o günün ilericisi Turhan Feyzioğlu ile Aydın Yalçın bugün nerelerdedirler? FORUM'da şiirleri yayımlanan ve basımevlerinde FORUM'un sayfalarının bağlanışına yardım eden Bülent Ecevit bugün nerelerdedir? Muammer Aksoy, Mümtaz Soysal, Erdal İnönü, Fahir Armaoğlu, Osman Okyar, Cahit Talas, Yaşar Karayalçın, Cavit Orhan Tütengil, Şerif Mardin, Ahmet Şükrü Esmer, Sami N. Özerdim, Fehmi Yavuz, Coşkun Kırca, Şevki Vanlı, Harmandalıoğlu, Münci Kapani, Türkkaya Ataöv, Kaya Özsezgin, Aziz Nesin, Hüseyin Cöntürk, Doğan Avcıoğlu, Mehmet Sevda, Bilge Karasu, Sadun Aren, Mete Tuncay, Besim Üstünel, Leylâ Çambel, Mehmet Metin Nigâr, Adnan Güriz, Halûk Ülman, Necat Erder, Metin And, Fikret Otyam, Nermin Abadan, Bahri Savcı, Fikret Ekinci, İzzet Sedes, Beşir Hamitoğulları, Bekir Ekinci, Ruşen Y. Keleş, Cevat Geray, Nilüfer Yalçın, Cemal M. Aygen, İlhan Arsel, İsmail Türk... İlk akla gelen bu adlar bugün, politik eğilim bakımından neredediriler, hangi yöndedirler?

FORUM'a bu ondört yıl içinde emek verenleri, FORUM'u bir "fikir forumu" halinde sürdürenleri burada bir bir saymağa, anmağa elbette ki imkân yoktur. Hepsini burada saygıyla anmayı borç sayıyoruz.

Zaman ilerliyor ve bireyler de, toplumlar da, evrenin ana çizgisi, gelişme çizgisi, üzerindeki yerlerini alıyorlar. Dünün ilericileri bugün gerici diye nitelenebiliyorlarsa, bunda şaşılacak birşey yoktur. Türkiye, özellikle 1960'dan sonra, çeşitli fikir ve görüşlerin kaynaştığı, sınıf bilincinin uyandığı bir ülke olmuştur. FORUM, 1954'lerdeki "ilerici" niteliğini hiç yitirmemiş, Türkiye'nin gelişme çizgisini yansıtan bir gelişme izlemiştir. 1954'lerin ilerici dergisi FORUM, elbette ki bugünün de ilerici dergisi olacaktı. Nitekim, öyle oldu. FORUM, şu anda, bir fikir bohçası değil, ülkemizi gerikalmışlıktan kurtarmayı amaçlıyan anayasacı, toplumcu fikir ve görüşlerin biraraya geldiği etkili bir yayın organıdır veya olma yolundadır.

FORUM, gerek kendisinin ve gerekse ülkenin içinde bulunduğu koşullar gereği, "yıldönümü sayısı" yapma geleneğine uyamamıştır. Bunun, FORUM'a bugünedek emek verenlere saygısızlık biçiminde değil, "içinde bulunulan koşulların zorunlu gereği" olarak değerlendirilmesi, sanırım, iyi olacaktır.

FORUM, 1 Şubat 1968'den beri, kendisinden beklenileni yerine getirme çabası içinde bulunmaktadır. İstenilen biçimi henüz alamamış olmasına karşın, yine de etkili bir yayın organı durumuna geldiğini söylemek mümkündür. Örneğin, 15 Mart 1968 günlü sayımızda verdiğimiz, Enzensberger'in Amerika'yı protesto eden yazısı, bizden sonra Akşam ve Türk Solu gazetelerinde yayımlanmıştır. Türkiye'deki Amerikan Kütüphanesi Müdürü Sherwin hakkındaki yayınımız hemen etkisini göstermiş ve Mister Sherwin, görevinden alınmıştır. Bu iki örnek bile, FORUM'un olumlu bir yolda geliştiğini göstermektedir. FORUM'a ilgi artmıştır. FORUM, şu anda okunan ve aranılan bir dergi olmuştur. Bu ilgiyi daha da artırmağa bütün gücümüzle çalışacağız. Ancak, Mustafa Kemal'in belirttiği gibi, vatanına hizmet etmek isteyen kimsenin bir sürü düşmanı olacaktır. FORUM'un da bu kuralın dışında kalacağı söylenemez.

Saygılarımla.

HÜSEYİN KORKMAZGİL

Asya'da, tarihin gelişim çizgisini açıkça gözler önüne seren önemli gelişmelere özel bir dikkat göstermek gerekiyor. Burada çelişkiler birikmiş, birarada ve biribirlerini etkiliyerek açık çatışmalara yol açmıştır. Vietnam Savaşı, biryandan sosyalizmle kapitalizmin, öteyandan emperyalizmle geri bırakılmış ülke halklarının bir çatışmasıdır. Bu savaş, ikili bir nitelik göstermektedir. ABD, Güney Kore, Japonya, Tayland, Güney Vietnam ve Taiwan'dan geçen bir çemberle Çin'i kıskıvrak sarmak istemektedir. Güney Vietnam bu stratejik çemberin en önemli bir halkasıdır.

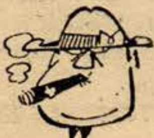
Fakat Vietnam'daki savaş, artık, ABD'nin dışta emperyalist, içte kapitalist düzeni için kesin bir yenilgiye dönüşmüştür. Savaş devam etmekle birlikte, Wall Street milyarderleri bu yenilginin buruk tadını duymuşlardır. Durumun geri döndürülemiyeceğini teslim etmektedirler. Vietnam savaşı, Amerika'nın iç çelişkilerindeki gelişmeleri de etkilemektedir. ABD'de, sermayedarlarla siyaset adamaları arasında bir güvensizlik havası esmektedir. Tekelci Amerikan sermayedarları, sermayelerini ve devletin yönetimini yeni ve kendileri için daha güvenilir ellere teslim etmenin hazırlığı içindedirler. Bu yıl içinde yapılacak seçimlerde, Amerikan emperyalizminin ricat politikasını çizecek ve yürütecek olanlar işbaşına geleceklerdir.

Bütün bu çizdiğimiz tablo, hiçbir ülkenin, ne kadar güçlü olursa olsun, bütün geri kalan ülkelere bir ganimet alanı gözüyle bakmasının ve dünya çapında bir sömürge imparatorluğu kurmasının imkânsız olduğunu açıkça gösteriyor. Bugünkü şartlar içinde buna kimsenin gücü yetmemektedir ve yetmeyecektir.

Amerika Birleşik Devletleri, dünyada ve Vietnam'da, askerî ve malî gücünün sınırlarına gelmiştir. Normal zaman koşulları içinde kaldıkça, askerî ve iktisadî bir seferberliğe girişmedikçe, çatışma alanlarındaki kuvvetlerini arttıramıyacaktır. Kuzey Kore'de ikinci bir cephe açılması ihtimali karşısında gerilemiştir. Vietnam'daki askerî giderlerini karşılayabilmek için uzay programlarını kesmek zorunda kalmıştır. Ortadoğuda Amerikan emperyalizmi, kalelerini ve etkinliğini kaybetmiştir.

Emeğin egemenliği yakındır. Dünyanın sömürülen sınıfları ve mazlûm halkları için güneş doğmaktadır. Günümüzün görülmemiş derecede keskinleşen çelişkileri ve bunlardan doğan kavgalar, yepyeni bir dünyanın habercisidir.

Bütün dünya halklarının emperyalizme karşı yürüttükleri savaşın bir cephesi de Türkiye'dedir. (..) Çalışan sınıflar, kendi ideolojilerinin etrafında toplanıyorlar. NATO'nun, Türkiye'nin milli savunması ile bağdaşmadığı, emperyalizmin emellerine, Amerikan tekellerinin çıkarlarının korunmasına hizmet ettiği bilinen ve yayılan bir gerçektir. Emperyalizmin işbirlikçisi egemen sınıflara karşı halkımızın içinde devrimci hareketler doğuyor, gelişiyor, emperyalizmi ve onun Türkiye'de dayandığı güçleri tehdit ediyor. Türkiye'deki işçi sınıfı sayıca ve nitelikçe gelişiyor. Tarım emekçileri, az topraklı köylüler, genişleyen piyasa düzeni içinde kendilerini de pençesi altına alan sömürüye karşı bilinçleniyorlar.

Hicrî : 1387 | Zilhicce : 14 | Rumî: : 1384 | Mart : 1 | Kasım : 127

1968 MART

3 Ay 31 Gün

Gündüz 12 S. 02 Dak. Gece 11 S. 58 Dak. G. Uzaması 3 D.

Senenin 74 ncü günü — Kalan Gün: 292

14

İSTANBUL'DA Vasatî		Ezanî
4.37	İmsak	10.24
6.13	Güneş	12.01
12.24	Öğle	6.11
15.43	İkindi	9.30
18.14	Akşam	12.00
19.45	Yatsı	1.31

PERŞEMBE

	İmsak	Güneş	Öğle	İkindi	Akşam	Yatsı
Ankara	4.22	5.57	12.05	15.29	18.00	19.29
İzmir	4.47	6.23	12.31	15.53	18.24	19.51

BUGÜN RUMÎ MART'ın 1 dir.

——ooOoo——

HINIS'IN KURTULUŞU (1921)

İnsanlığın başbelâsı Komünizm'in babası Yahudi Karl Marks (1883) de bugün gebermişti. Yine Yahudi Anştay (1879) da bugün doğmuştu.

SÖNMEZ TAKVİMİ

KAFAKÂĞIDI SURETİ

Bu, "Sönmez Takvimi"nin bir yaprağıdır. Etrafı çizilmiş sözleri lûtfen okuyun. Binlerce basılıp yurdun her yanına dağıtılan bu takvimi hazırlayan zihniyet, ülkeyi sadakalıklar, köleler ülkesi haline getirmeğe çalışan zihniyettir. Bir bilim adamı olan Karl Marks için "geberdi" sözünü kullanmaktan utanmıyan bu zihniyet, anayasacı güçlere, toplumcu güçlere, ülkenin bağımsızlığını savunan güçlere herzaman, heryerde saldıran zihniyettir. Bu takvim yaprağı, ülkemizi bugünkü duruma getiren ve daha da kötü durumlara itmeğe çalışanların kimlik cüzdanı, kafakâğıdıdır.

Halktan yana aydınlar, yedikleri ekmeğin hakkını ödeme yarışına girmişlerdir. Türkiye'de emperyalizmle ve kapitalizmle savaşan güçlerin safları sıklaşmaktadır.

Bu, gittikçe amansızlaşan çatışma içinde gençliğin yeri, halkımızın içindedir, emperyalizmin karşısındadır. Sosyalist düşünce, günümüzde, burjuva ideolojisinin tekelini dağıtmıştır. Burjuvazi, Türkiye'de fikir ve hareket yaratan tek büyük merkez olma niteliğini yitirmiştir. Bütün cephelerde emekçi sınıfların ideolojisi; burjuva düşüncesinin etkinliğini yıkmaktadır. Son yıllarda görülen en anlamlı gelişme budur. Sosyalizmin aydınlattığı gençlik, her geçen gün daha büyük güçler halinde, emperyalizmin karşısına dikilmektedir.

Gençlik, bir sosyal sınıf değildir. Gençliğin kendine özgü sınıf çıkarları, hedefleri ve bunun ifadesi olan ideolojisi yoktur. Bunun yanında, gençliğin, emperyalizmle ve onun işbirlikçileriyle ortak bir çıkarı da yoktur. Gençlik, emperyalizme karşı savaşta, çalışan sınıfların içinde yer aldığı ölçüde tarihin akışına uygun bir eylem gösterir. Sosyalist gençliğin ödevi bu noktada önem kazanmaktadır. Sosyalist gençlik, gençliğin en ileri ve bilinçli kesimidir. Ödevi, bilimsel sosyalizmin gösterdiği doğru hedefler etrafında bütün gençliği birleştirmek, emperyalizmle savaşta gençliğe önderlik etmek, emekçi sınıfların bilinçlenmesi ve örgütlenmesine, kapitalizme karşı mücadelesine destek olmaktır.

FKF, sosyalist gençliğin örgütüdür. Bütün sosyalist gençliği birleştiren ve onun eylem birliğini sağlayan örgüttür. 'Sosyalist gençlik, biraraya!' FKF, bilimsel sosyalizmin çerçevesi içinde değişik görüşleri savunan bütün gençleri toplar. Bunların eyleminde birlik ve disiplini gerçekleştirir. Üyelerinin sosyalist bilincini, bilimsel düşünme gücünü geliştirir.

FKF, emekçi sınıfların hareketinin gelişmesine destek olan sosyalist gençliğin eyleminde birliği sağlar. Eylemde birlik, tam bir disiplinle uygulanır. Sosyalist gençlik, tek başına hedefler koyamaz. Onun görevi, emekçi sınıfların hareketinin yürütülmesine düşünce ve eylem alanında yardımcı olmaktır.

Sosyalist hareket gelişmektedir. Egemen sınıfların sömürü düzeni er-geç son bulacaktır. Sosyalist hareketin sömürü düzenini tehdit eden gücü arttıkça tarihin akışı kaba kuvvetle durdurulmak istenecektir. Demokrasiyi ve anayasa düzenini bütün ilkeleriyle yaşatma ödevi çalışan sınıfların ve gençliğin omuzuna yüklenmiştir. Çelişkiler amansızlaşmaktadır.

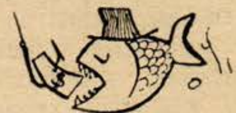
Sosyalist gençlik, biraraya!

Eylemde birlik.

Tartışmada hoşgörü.

Yaşasın sosyalizm, yaşasın Türk emekçileri!

Yaşasın emperyalizmle dövüşen dünya halkları!"

Ankara'nın en güçlü sosyalist gençlik örgütlerinden biri olan ODTÜ Sosyalist Fikir Kulübünün yakında FKF'ye bağlanacağı kuvvetle tahmin edilmektedir. İstanbul'da da önemli gelişmeler beklenmektedir.

TÜRKİYE NASIL YÖNETİLİYOR?

SIRRA KADEM BASAN AMERİKALILAR

Önce bir kısa haber: Mahkemenin ısrarla istediği iki Amerikalıyı, "Bunlar bizimle işbirliği yapmaktadırlar, bunlar polis tarafından yem olarak kullanılmıştır" diyerek Mahkemeye vermiyen, göndermiyen Emniyet, Mahkemeye son olarak yazdığı bir karşılık yazısında, bu Amerikalılardan birinin, Tom'un, "kaçakcılıkla uğraştığı tesbit edildiğinden yurt dışına çıkarıldığını"; öbürünün de, "İnterpol'de görevli olduğundan, Amerika'ya gittiğini" bildirmiştir. Türk basınının hemen hemen halen habersiz bulunduğu bu olayın mahkeme safahatı şöyledir:

1967 kasım ve aralık aylarında, Ankara Polisi, Yüksel Sedef adında bir gençle arkadaşı Zeki'yi, Etlik sırtlarında, New York plâkalı bir arabadan morfin çıkardıkları bir sırada yakalamış, Amerikalılarla birlikte önce Emniyete, sonra da Savcılığa götürmüştür. Yüksel Sedef ile arkadaşı Zeki'nin Mahkemede belirttiklerine göre, Polisce "muhbir" olduğu bildirilen Amerikalı Tom, onlarla birlikte ve Yüksel'i teşvik ederek, baz morfin bulanlardan biridir. Kilis veya Gaziantep dolaylarında, birlikte morfin bulmuşlar, Ankara'da devredecekleri sırada, Tom, arkadaşını, Amerikalı arkadaşı Sallamy aracılığıyla Emniyete ihbar etmiştir.

Polis romanlarındakine benziyen olay, mahkemede çözülmek üzere, devam etmektedir. Ancak, bu arada, Amerikalılar da sırra kadem basmış bulunmaktadırlar. Hakkında "ölüm cezası" istenen sanıklardan Yüksel Sedef, avukatları ve Savcı, baştanberi, "muhbir" oldukları ileri sürülen iki Amerikalının mahkemeye getirilip dinlenmesini istemişlerdir. Savcı, duruşmanın başlarında, Yüksel'i göstererek, "Bu çocuğun ölümünü istiyoruz. Sanığın itham ettiği Amerikalılar mutlaka mahkemeye getirilmelidir" demiştir. Yargıç ise, Amerikalıların Mahkemeye getirilmelerine karar vermiştir. Ancak, dinlenen Polis şefleri, "muhbir" Amerikalıların Mahkemeye gelemiyeceklerini, zira onların, Polis tarafından "yem" olarak kullanıldığını bildirmişlerdir. Emniyetten de o yolda cevap gelmiştir. Bu arada, Mahkemeye ilgi çekici bilgi verilmiştir. Tom'un asıl adının Thomas Garrety olduğu, bir Türkle evlendiği, bundan bir süre önce Yunanistan'da "kaçakcılık"tan hüküm giyip çıktığı, İstanbul'da Levent taraflarında oturduğu öğrenilmiştir. Tom ile Sallamy -Mahkemede bu şahıs, "Sarışın Amerikalı" diye geçmektedir- arasındaki ilişki kesinlikle anlaşılamamıştır. Ancak, Emniyet şefleri ifadelerini verirken Yargıç, bu "muhbir"lerin kimler olduğunu sormuş. "Bunları izlediniz mi? Ne yaptılar sonra?" demiştir. Polisler "Bilmiyoruz" şeklinde karşılık verince Yargıç sinirlenmiş ve "Ne biçim bolissiniz siz?" diye çıkışmıştır.

Duruşmalar sürüp giderken Emniyetten gelen bir yazı, olayı aydınlatacağına, iyice esrarengiz duruma sokmuştur. İçişleri Bakanlığı Müsteşarı yerine imzalanan bir yazıdan anlaşıldığına göre, Tom "kaçakçı olduğu anlaşıldığından yurt dışına çıkarılmış", Sallamy de "İnterpol'de çalıştığından, görevi gereği Amerika'ya gitmiş"tir!

Olayı, hiçbir şey söylemeden, yorum yapmadan, olduğu gibi naklediyoruz.

BU İSME DİKKAT!

Anlatacağımız bu olay, 1961'lerde Şili'de geçmiştir. Morrison firmasının Başkan Yardımcısı o sırada Şili'dedir. Orada rastladığı bir Türke sorar:

— "Süleyman Demirel'i tanır mısınız?"

— "Evet tanırım" der, Türk.

— "Peki, şimdi neredir?"

— "Tahmin edersem, şimdi askerdir ve Plânlama'da askerliğini yapmaktadır."

Bunun üzerine, Morrison firmasının Başkan Yardımcısı,

— "Bu isme dikkat edin! O, birgün Türkiye'de Başbakan olacak!" der.

BİR PARMAK BAL

AP'nin gizli devam eden Temsilciler Meclisi Toplantısı. İllerden gelen temsilci üyelerden biri, Genel Başkan Demirel'e sorar:

— "Siz, CHP'nin çıkardığı Anayasaya sıkısıkıya bağlı bulunuyorsunuz. Anayasayı değiştirmeniz bir yana, o Anayasayı neredeyse savunuyorsunuz..."

Demirel'in cevabı şudur:

— "Karşınızdaki arkadaşınız, Anayasaya kırmızı oy vermiş bir kimsedir!"

Ve çevresini şöyle bir süzdükten sonra devam eder:

— "İçinizde Anayasaya beyaz oy veren var mı?"

Bir başka AP'li ise, Demirel'e, Personel Kanunu üzerine şunu sorar:

— "Siz, Personel Kanununu çıkaracağız diyorsunuz. Halbuki, memurların yüzde doksanı bize karşı. Bize karşı olan bu insanlar için niçin kanun çıkarmıya çalışıyorsunuz?"

Demirel, o kendine özgü üslûbu ve inandırıcılığı ile arkadaşına şu karşılığı verir:

— "Memurların yüzde doksanının bize karşı olduğunu ben bilmiyor muyum? Ben, bize karşı olan bir memurun, 500 lira alırken 1000 lira almasını ister miyim?"

AP Genel Başkanı bir an durur ve ekler:

— "Ağızlarına bir parmak bal çalıyoruz!.."

KİM KİMDİR?

Anlatacağımız bu olay da bundan yıllarca önce, Marmara veya Batı Anadolu bölgesinde bir ilde geçmiştir. İlin o zamanki ileri gelen yöneticisi, kadınlara karşı zayıflığı ile tanınmış bir "kâzip şöhret"tir. Bu "kâzip şöhret", adamları aracılığıyla, kentin tanınmış otellerinden birine gider. Çünkü kendisine, kente güzel kadınların geldiği bildirilmiştir. Otelde, o zamanki güzellik kraliçelerinden biri de bulunmaktadır. Yöneticilerin de hazır bulunduğu toplantıda "Hadin, oyun oynıyalım" derler, "kaybeden, isteneni yapacak." Ve oynarlar. Yönetici, kaybeder. Yöneticiye, "filân gibi anır", "falan gibi oyna" denilecek değil ya... "Siz, burada bulunanlar için şahsî düşüncelerinizi söyleyin" derler. Yönetici de, orada bulunanların herbirine birşeyler uydurur. Sıra, Güzel'e gelir. Güzel'in kocası da yanındadır. "Kâzip şöhret" bir an Güzel'e bakar ve şöyle der:

— "Hanımefendi, sizin hakkınızdaki düşüncelerimi burada ifade etmeme imkân yoktur!.."

Salon loştur, sessizdir. Bu sırada bir ses, ortalığı çınlatır:

— "Vay şeyoğlu şey!.."

Bu, Güzel'in kocasıdır. Araya girerler, işi gürültüye getirirler de, mesele de kapanır gider!

GAZETECİLER BİLE UYUTULUR!

Türk kamuoyundan, Türk halkından gizlenen konuların başında, bugün, Tarım Reformu adı ile anılan çalışmalar veya "uyutmalar" gelmektedir.

Tarım Bakanı Bahri Dağdaş, bundan bir süre önce bir basın toplantısı yapmıştı. Sözde, Tarım Reformu tasarısının esaslarını açıklıyacaktı. Fakat, gazetecileri mükemmelen uyutmasını bildi. Bir ara gazeteciler,

— "Bu anlattıklarınız Reform Tasarısında var mı? Biz, tasarının metnini de istiyoruz" dediler.

Bakan,

— "Hayhay... Toplantıdan sonra sizlere verilecektir" dedi.

Fakat metin, toplantıdan sonra gazetecilere verilmedi. Gazeteciler gittikten sonra Dağdaş, personeline şöyle dedi:

— "Ben, tasarıyı vereceğim dedim ya, siz bakmayın benim öyle dediğime. Sakın, Tarım Reform Tasarısını gazetecilere vermeyin, kilitleyin!"

M. HASIRŞAPKALI

CHP'DE SOL EGEMENLİĞİ

Son onbeş gün içinde, CHP Genel Sekreteri Ecevit'in, sol sloganları daha açıklıkla ortaya attığı dikkati çekti. Ecevit, eski DP ve AP'lileri "iç ve dış sömürüye karşı savaş"a çağırdı. Bu savaşta Ortanın Solu, "halkın desteği"ni silâh olarak görmektedir. Ecevit'e göre, "büyük düzen değişikliği devrimini, halk, kendi oylarıyla yapacak"tır. CHP'nin ideolojik mirasını reddeden ve Türkiye'nin gelişiminin sürükleyicisi sosyalist hareketin geniş ölçüde etkilediği CHP sol kanadı, CHP'ye tamamen egemen olma yolundadır. Bu gelişme, egemen sınıfların, Türkiye'de iki büyük siyasî parti yaşatamıyacaklarının bir belirtisi olarak nitelenebilir. CHP, sosyalist hareketin manyetik alanı içine her geçen gün daha belirgin bir şekilde girmektedir.

3 Şamardan beter

Türk - İş'in ağababalarını bu kez de, Türk - İş üyesi bir sendika suçladı. Türk - İş'in resmî yıllığına göre, 118 bin üyesi bulunan Tüm Gıda - İş Sendikasının Genel Başkanı Orhan Sorguç, binlerce işçinin önünde, Türk - İs'in ağababaları için "satılmış, federasyon ağası, cibilliyeti bozuk" gibi kelimeler kullandı.

Konu, gıda, içki, tütün is kolundaki iki sendika arasındaki mücadeleden çıktı. Türkiye'deki çeşitli gıda sendikaları birleşerek, Tüm Gıda - İş adı altında bir dev sendika kurdular. Bu tutum, Türk - İş'in, VII. Genel Kurulunda aldığı "Küçük sendikaların birleşmesi, federasyonların millî sendika halini alması" kararına da uygundu.

Ancak, fazla üyeli sendikalara tahammülü olmıyan Türk - İş'in ağababaları, Tüm Gıda - İş'e cephe aldılar. Yapılan açıklamalara göre, partizanca yönetilen Tekel Genel Müdürlüğü de, 118 bin üyeli sendika dururken, 30 bin üyeli Müskirat Federasyonu ile iş kolu sözleşmesi yaptı. Bu sözleşme ile işçilere, sadece saatte 30 kuruş zam alındı.

Türk - İş'in ağababalarının zihniyetlerini ortaya koyan bu ağır suçlama, Tüm Gıda - İş Sendikasının 118 bin üyesine dağıtılan "Yurtta Sesimiz" gazetesinde de aynen yer aldı.

DIŞTA

doğu perinçek

Son haftalarda iç olaylar, Vietnam'ı unutturdu. Bütün uyarmalara rağmen, Millî Kurtuluş Cephesi askerlerinden "komünist çeteciler", Amerika'nın Vietnam'daki "Sömürge ordusu"ndan, uydu ülkelerin askerlerini de hesaba katarak, "müttefik kuvvetler" diye söz etmekte ısrar gösteren TRT haber bültenlerinde ve basında, Vietnam olayları, gerçek önemlerine uygun bir yer bulamamaktadır.

Hué'nin ele geçirilmesine, Saigon'da nisbî bir egemenlik kurulmasına rağmen, Millî Kurtuluş Cephesi askerlerinin saldırısı, ülkenin her yanında bütün şiddetiyle devam etmektedir. İçine kapanıp kaldıkları kalelerinin dışında, Amerikalılar için güvenlik, sıfıra inmiştir. Saigon'daki Amerikan komutanlığı, gelecek haftalarda, ülkenin kuzeyinde genel bir saldırı beklemektedir. Vietnam milliyetçileri, Amerikan kalelerini, dalgalı bir denizdeki adacıklar haline getirmişlerdir. Bu adacıkların etrafındaki dalgaların şiddeti ve yüksekliği hergün biraz daha artmaktadır.

Vietnamlıların yılbaşı bayramları sırasında başlayan genel saldırının ilk muhasebesini yapmanın zamanı gelmiştir:

1) Altı yıldan beri Amerikan sömürge ordusu birçok tahribat yapmış, fakat hedeflerinden hiç birisine ulaşamamıştır: Millî Kurtuluş Cephesini dağıtamamış, tersine, bu cephe, bütün ülkede tek kuvvet olduğunu ispat etmiştir. Halkı Millî Kurtuluş Cephesinden koparamamıştır: son saldırıda halk, hattâ şehirlerdeki halk, Kurtuluş Cephesini bütün gücüyle desteklemiştir. Güney Vietnam'da hükümete benzer bir hükümet kurulmasını sağlıyamamıştır: meşru bir Güney Vietnam hükümeti adına değil, Amerika adına konuşmakta ve savaşmaktadır.

2) Savaşı yapanların, taktik ve stratejik kararları alanların, Ruslar veya Çinliler değil, Vietnamlılar olduğu ortaya çıkmıştır. Son saldırıdan, Ruslar ve Çinliler de General Westmoreland kadar şaşırmış görünmektedirler.

3) Amerika, genel bir iktisadî ve askerî seferberliğe gitmediği takdirde, tâkadinin sınırlarına gelmiştir. Normal zaman şartları içinde Vietnam'daki 525 bin askerine yeni asker katamamakta, yılda

VIETNAM

bu savaşa harcadığı 30 milyar doları ayırabilmek için uzay programlarını yarıyarıya kısmak zorunluğunu duymaktadır. Amerika için Vietnam savaşının bir maliyeti de, uzay yarışını bırakmak olmuştur. Amerika, Kuzey Kore'de yeni bir cephe açılması ihtimali karşısında açıkça gerilemiştir.

AFP (Fransız Haber Ajansı) 'in 6 Mart günü Hong - Kong'dan verdiği habere göre, Kuzey Vietnam ordu gazetesi "Quan Doi Nhân Dân"da çıkan bir yazıda şöyle denmektedir: **"Güney Vietnam'daki Amerikan komutanlığı, halletmek imkânına sahip olmadığı 10 büyük problemle karşıkarşıyadır.**

Bu problemler şunlardır :

1) İmhadan kurtulmak için askerî kuvvetlerinin şimdiki pasifliğine son vermek,

2) Savaşlardaki asker yetersizliğine çare bulmak,

3) Amerikan ordu birlikleri için 'güvenilir' bölgeler kurmak,

4) Vietkong'un ilkbahar saldırısında uğranılan malzeme kaybını gidermek,

5) Güney Vietnam hükümet kuvvetlerinin dağılmasını önlemek,

6) Amerikan askerlerinin kırılan morallerini düzeltmek,

7) Güney Vietnam'daki sivil yönetimin çökmesini önlemek,

8) Can çekişmekte olan 'köyleri temizleme' programına yeni bir hız vermek,

9) 'Halk savaşı'nın çemberinden kurtulmak,

10) Az - çok etkin bir stratejiyi geliştirmek.

Amerikan askerî birlikleri, gittikçe, bir savunma stratejisine batmakta, bulundukları yerde saldırıya uğrama ihtimalinin önüne geçememek gibi korkunç bir duruma düşmüş bulunmaktadır. Bugünkü şartlar içinde Amerika, savaşa 30 - 40 bin asker daha sürse bile, bunun, halk savaşı okyanusuna bir tutam tuz atmaktan bir farkı olamaz. Amerikalılar, şehirleri korumak için kırları terketmekle, şehirlerdeki mevzilerini daha da savunulmaz hale getirmektedirler."

Öteyandan, savaş alanındaki kayıplarla ilgili Amerikan tebliğlerinden hatırda kalanlarla Millî Kurtuluş Cephesi Ordusunun aynı konuda yayınladığı tebliği karşılaştırmak eğlenceli olacaktır. Bu tebliğde, Amerika'nın kayıpları hakkında şu bilgiler verilmektedir:

"Genel saldırı ve buna paralel olarak gelişen halk ayaklanmasının ilk altı gününde, askerî kuvvetlerimiz ve Güney Vietnam halkı, 10 binden çoğu Amerikalı olmak üzere, 50 bin düşmanı savaş dışı etmiş; kukla ordunun 200 bin asker ve subaydan meydana gelen bir kısmı ile 6 alay ve 41 taburu dağıtmış veya yoketmiştir. Ayrıca 1500'den fazla uçak, 4000 askerî taşıt ve 50 gemiyi tahrip etmiş; tonlarca bomba, cephane ve başka savaş aracı, on binlerce silâh ele geçirmiş ve zararsız hale getirmiştir."

PANİK BAŞLADI

Tarafların birbirinden bu derece uzak beyanlarından hangisinin doğru olduğunu tesbit imkânı yoktur. Fakat gercek durum, herhalde, Amerikalıların görmek ve göstermek istediklerine pek uymasa gerek. Her çatışmada 1 Amerikalıya karşılık 100 Vietnam milliyetçisinin ölümü, akla biraz uzak gelmektedir. Son zamanlardaki yaygın bir şakaya göre, Millî Kurtuluş Cephesi ile Kuzey Vietnam'ın kayıpları hakkında Amerika'nın verdiği bilgilerle işlem yapan elektronik beyinler, Vietnam'da insan kalmadığını ilân etmişlerdir! Kaldı ki, Güney Vietnam Ordu Komutanlığının aynı dönemdeki kayıplarının 30 bini bulmuş olduğunu bildirmesi, bu sayılara güvenmek için kuvvetli bir delildir.

AMERİKALI ASKER, VİETNAMLI ÇOCUĞU KURŞUNA DİZİYOR
Amerikanofillere ithaf olunur!

Amerikalıların şaşkınlığı daha da artacağa benzemektedir. Amerika'nın pek önemli barometrelerinden biri sayılan ve sermaye çevrelerinin görüşlerini yansıtan "Wall Street Journal" şöyle demektedir:

"Amerika'nın, önleme imkânını artık elinde bulundurmadığı bir yenilginin acılığını tatmaya hazırlanmalıyız. Güney Vietnam'da komünizme karşı bir rejimi ayakta tutmak ve 'Çin saldırısı'nın önüne geçmek için savaş, 'övülecek' bir gayretti. Ne yazık ki bu gayret, başarısız kalmıştır ve durumu düzeltmek için vakit artık çok geçtir."

"Nouvelle Observateur" dergisinin Washington muhabiri, "Wall Street Journal"ın bu yazısını şöyle yorumlamaktadır: **"Birleşik Devletlerin mülkiyetini ellerinde bulunduranlar, ülkenin kontrolünü şirket idarecilerinden geri almak istiyorlar".**

Bununla neyin kastedildiğini anlamak için, Kennedy'den sonra Johnson hükümetinde de, önemli Bakanların çoğunun özel şirket müdürlüğünden gelme olduklarını hatırlamak gerekir. Amerikan sermayedarları, önce sermayelerinin, sonra da devletin yönetimini teslim ettikleri bu "mûtemed" adamlarından şimdi şikâyetçi olmaktadırlar. Bu şikâyet dalgasının halka ulaştığı gün, herhalde, Amerikan dış politikasının dönüm noktası olacaktır.

POLONYA ÇEKOSLOVAKYA

İktidar mücadelesi sadece biçimsel demokrasilerde değil, halk demokrasilerinde de görülüyor. Ancak, oralarda bu mücadele çok daha farklı biçimlerde yapıldığı için, insanı şaşırtan yanları bulunuyor veya, aslı iktidar mücadelesi olan olayları herkes kendi amacına en uygun biçimde yorumlayabiliyor. Nitekim batılı kaynaklar, Polonya ve Çekoslovakya'daki son olayları dünya kamuoyuna bir "özgürlük kavgası" biçiminde sunma-

ya bütün güçleriyle gayret ediyorlar. Gerçekten, Polonyalı ve Çekoslovak öğrencilerle aydınların, son hareketlerini "özgürlük" tema'sıyla meşrulaştırmaya çalıştıkları gözden kaçmamaktadır. Fakat acaba, bu hareketlerin gerçek ve nesnel amacı bu mudur?

Çekoslovakya Komünist Partisinin en Çekoslovakya'daki sisteme karşı çıkmadıklarını açıkça ifade etmektedirler. Aydınların ve öğrencilerin karşı çıktıkları şey, daha çok, Çekoslovak Komünist Partisinin bugüne kadar güttüğü politikanın bazı yönleridir. Bunu da "demokrasi", "özgürlük" gibi sloganlarla meşrulaştırarak yapmaktadırlar. Dubcek, sözkonusu

IKTIDARA KARŞI ÇIKANLARI PROTESTO EDEN POLONYALI IŞÇILER

Sınıf savaşı değil!

sözü dinlenir prezidyum üyelerinden Cernik, "uzun vadeli bir demokratlaşma programını başlatıyoruz" diyor. Meslekdaşlarından bazıları, buna karşılık, dizginleri birden bırakmanın tehlikelerine dikkati çekiyorlar. Batılı basın, bugün Çekoslovakya'da tam bir egemenlik kurmaya doğru giden ekibin, birkaç ay önce, Çekoslovakya komünizmini bugüne getirmiş olan Novotny'yi Parti Birinci Sekreterliğinden ayrılmak zorunda bırakmış olmasını, "kişileri putlaştırma" usulüne karşı çıkmasının bir delili olarak anlıyor. Novotny, gerçi Parti Birinci Sekreterliğini bırakmıştır ama, büsbütün güçsüz hale getirilmiş olmaktan uzaktır, Cumhurbaşkanlığı görevinde kalmıştır. Taraftarları bütün ülkede, özellikle fabrikalarda, çiftliklerde, yeni politikanın ve yeni ekibin tehlikelerine dikkati çekmekte, işçileri ve çiftçileri kendilerini iktidara getirmiş olan Novotny'yi savunmaya çağırmaktadır. Yeni Parti Birinci Sekreteri Dubcek ile birlikte tekno - bürokratik tabakaların iktidarının arttığına ve yeni ekonomik reform programlarının bedelinin emekcilere ödetileceğine dikkati çekmektedir. Novotny taraftarları böyle bir gerileme kavgası verirlerken, Dubcek ve ekibi, elbette ki kayıtsız kalmıyacaklardı. Gerçi Novotny, Parti Birinci Sekreterliğinden atılmıştı ama, ekip değişikliğine bir darbe kokusu vermemek için hükümet değişikliği ileri bir tarihe bırakılmıştı. Novotny taraftarları henüz, hükümet ve yönetim cihazında önemli bir güç olarak durmaktaydılar. Onların bu şekilde harekete geçerek gelişmeyi kendi yönlerine çevirmek istemeleri, Dubcek ekibini tedbir almaya zorlamıştır. Novotny taraftarları, nasıl, sözlerini dinleteceklerini umdukları işçiler ve köylüler arasında faaliyet gösteriyorlarsa, Dubcek ve ekibi de kendilerinden yana olan tekno - bürokrat tabakaları, aydınları, öğrencileri harekete geçirmişlerdir. Bu unsurlar, bu tabakaların hareketlerine dayanarak ve eleştirilerini kullanarak, Novotny'yi, sonunda, cumhurbaşkanlığından da atmayı başarmıştır.

Polonya ve Çekoslovakya'daki bu olaylar, aynı zamanda, bir çeşit sınıf çatışmasıdır. Bir ülkede sosyalizmin kurulmasıyla sınıfların derhal ortadan kalkmıyacağı açıktır. Ancak, bu iki ülkedeki çatışma düşmanca bir çatışma değildir. Bu olaylar, sanayileşmeyle birlikte sayıca ve önemce gelişme gösteren bürokratların ve teknokratların, yönetimde, önemleri oranında söz istemeleri ve bunu da kendilerine dayanan bir ekibin işbaşına gelmesini kolaylaştırarak yapmaları girişimi olarak görülebilir. Çekoslovakya'da gelişme son noktasına yaklaşmıştır. Özü bakımından, Polonya'daki durum da tamamiyle aynıdır. Fakat yüzeydeki somut olaylar, orada biraz daha başka bir biçimde gelişmektedir. Orada gelişme henüz başlamıştır. Çatışmanın nasıl bir sonuç vereceği merakla beklenmektedir.

FİLİSTİN ARABI HALK DEĞİL Mİ ?

Gelen haberlerden anlaşıldığına göre, Arap - İsrail anlaşmazlığı yeni bir safhaya girmektedir. Sekiz aydanberi süregelen gizli pazarlıkların, New York ve Kıbrıs'ta yapılmış olan gizli görüşme ve temasların sonucu olarak, iki taraf arasındaki bütün uzlaşmazlık noktalarını bir çözüme bağlayan bir barış plânının ana çizgileri ortaya çıkmıştır. Şimdi taraflar, birbirlerinin ciddiyetini ölçmekle meşguldürler.

22 Kasım 1967 tarihli İngiliz karar sureti, müzakere zemini olarak kabul edilecek gibi görünmektedir. Bilindiği gibi, bu karar suretine Amerika ve Sovyetler Birliği de katılmıştı. Söz konusu karar sureti, İsrail'in tanınmasını, işgal altındaki toprakların geri verilmesini, Süveyş ve Tiran körfezlerinde geçit serbestisinin kabulünü ve Filistinli mülteciler sorununun çözümünü öngörmekteydi.

Nâsır, İsrail'i tanıyacak, İsrail gemilerinin Süveyş kanalı ile Tiran körfezinden geçmelerine izin verecek, buna karşılık İsrail, işgali altındaki Mısır topraklarını geri verecektir. Fakat İsrail'in bazı ek şartları vardır: Muhtemelen, Gaza, İsrail'de kalacaktır. Ayrıca İsrail, bu yeni "hakkaniyete uygun ve güvenlikli" sınırların garanti edilmesini ve Mısır'ın saldırmazlık garantileri vermesini isteyecektir. Tel Aviv'de, İsrail'in bazı stratejik noktaları elinde bulundurmakta devam edeceğinden, bağımsız bir Filistin devletinin kurulmasından söz edilmektedir. Buna karşılık, Kudüs'teki Ömer ve El Aksa camileri etrafında Arap bölgeleri kurulması sözkonusudur. Tabii ki, Ürdün bir kısım topraklarını geri alacaktır. İsra'l'in asıl büyük ödünü, Arap ülkeleriyle teker teker müzakere masasına oturmaktan vazgeçmesidir.

Mısır Dışişleri Bakanı Mahmud Riyad, Arap başkentlerini dolaşarak tasvip toplamaktadır. Askerî yenilgiyi müzakere, anlaşma yoluyla kabul ve tescil ettirmeyi reddeden tek devlet, Suriye'dir. Cezayir, kayıtsızdır. Ürdün Kralı Hüseyin ise, bir an önce sonuç alınması için sabırsızlık göstermektedir. Niyetlerinin ciddiyetini İsrail'e isbat için, Ürdün'deki Filistinli önderleri tutuklatmakta, bunların elindeki silâh depolarını zaptetmektedir. 16 şubat günü Amman'da yaptığı bir konuşmada, Filistin direnme hareketlerini açıkça lânetlemiştir.

YÖNETİCİLER DİKKAT ETMELİDİRLER

Bütün bu işler olup biterken, kimse, asıl ilgililerin, yani Filistinli Arap halkının fikrini sormadığı gibi, Kral Hüseyin gibileri de tam aksi tutumla, çekişme konusu toprakların asıl sahiplerinin millî dirençlerini kırarak, İsrail'e doğrudan doğruya yardım etmektedirler. Yeraltındaki direnme hareketini yürüten mücahidler, **"Hazırlanan sahte çözümü, milliyetçi örgütlerimizin dağıtılmasını, ebediyen sömürgeleştirilmemizi, bizim olmayan ülkelere bağlanmamızı asla kabul etmiyeceğiz. Arap ülkelerindeki halkoyuna dayanarak buna karşı çıkacağız. Nâsır dikkatli olmalıdır: ilk defa geçen hafta, öğrenciler ve işçiler, Kahire'de kendisine karşı gösterilerde bulunmuşlar ve hain generallerin hafif mahkûmiyetlerini yeniden gözden geçirtmek zorunda bırakmışlardır. Fakat, tecrübeden aldığımız dersle, bizim sırtımızdan hazırlanan genel çözümü torpillemek için, şimdi artık yalnız kendimize güveniyoruz"** demektedirler.

türkiye'deki truva atı

ahmet naki yücekök

Son yıllarda Türkiye'de üzerinde en çok durulan konulardan biri de, Türkiye'nin NATO ile ilişkisinin nasıl olması gerektiğinin saptanmasıdır. Bu konuda dört görüş belirmektedir:

1 — NATO yalnızca bizi Rus emperyalizmine karşı koruyan bir örgüt değil, aynı zamanda ekonomik kalkınmamızda da çok büyük bir etkendir. NATO'ya sıkı-sıkıya bağlanmak, Batı dostluğuna duyulan bağlılığı, güveni belirtir.

2 — NATO, Batı emperyalizminin silâhlı dayanışma örgütüdür. Böyle bir örgütte, kendisi Batı tarafından sömürülmekte olan Türkiye üye olamaz. Batı emperyalizmi, sömürdüğü bir ülke olan Türkiye'nin kaynaklarını ve gücünü, öteki sömürülen ülkelere olduğu kadar, Türkiye'ye karşı da kullanmaktadır.

3 — Türkiye'nin NATO ile olan ilişkileri, bir savunma dayanışmasından da öte bir duruma dönüşmüştür. Amerika, NATO kanalıyla kendisine verilen cömert ve aynı zamanda haysiyet kırıcı yetkileri ulusal çıkarlarımızı ve gururumuzu yıpratıcı bir şekilde kullanmaktadır. Kendi kendimizin efendisi olmamız ve haysiyetli bir dış politika izleyebilmemiz için, kilit noktalarımızı ele geçirmiş olan bu "dost"tan kurtulmamız gerekmektedir.

4 — NATO, kuşkusuz, Türkiye'ye büyük ölçüde yardımda bulunmuş bir örgüttür. Yardımlarına ihtiyacımız büyüktür. Fakat bu arada yurt güvenliğini sarsan durumlar ortadan kaldırılmalıdır. NATO'yu, verdiğinden fazlasını almak isteyen bir örgüt haline getiren sözleşmeler yeniden gözden geçirilmeli ve eğer NATO'da kalınacaksa bu şartla kalınmalıdır.

Soruna bir başka açıdan eğilindiğinde hem NATO'nun gerçek yüzü ortaya çıkacak, hem de yukarıda belirtilen sağ, sol ve ılımlı kanaat sahiplerinin havanda su dövdükleri kesinlikle belirecektir. Ortaya atmak istediğimiz beşinci şık kısaca şudur: Türkiye, istese de, NATO'dan çıkamaz.

TÜRKİYE Mİ NATO'DA, NATO MU TÜRKİYE'DE?

İkinci Dünya Savaşından hemen sonra Batı Avrupa ülkelerinin bir savunma örgütü kurma çabası içinde olduklarını görüyoruz. Çekirdekli silâh tekelini elinde bulunduran Birleşik Amerika, böyle bir örgüte katılmakta isteksizdir. Rusya ve uydularının etkili silâhlara sahip olmadığı bir dünyada Amerikan kamuoyunu böyle bir örgüte katılma konusunda ikna edecek, Amerika'nın öz çıkarlarına yönelmiş bir tehdit de yoktur. Avrupa'da ilerleyen komünizm, Avrupa'nın ekonomik kalkınmasını sağlayacak yardımlarla durdurulabilir, görüşündedir Amerika. Marshall yardımı adı altında yapılacak bu yatırımlarla gelişecek Avrupa ekonomisi, sonuç olarak güçlü bir ekonomiye sahip Amerika'nın da dış ticaretini geliştirecektir.

1949 yılında Rusya'nın da çekirdekli silâhı elde etmesi, Amerika'nın kaygısız tutumunu değiştirdi. Her iki tarafın da çekirdekli gücü elde etmiş olmaları, bir atom savaşı olasılığını oldukça zayıflatıyordu. Bundan sonra, çatışmaların, genellikle mahalli ve konvansiyonel silâhlarla yapılan çatışmalar olacağı görüşü güç kazanıyordu. Rusya bu alanda Amerika'ya nisbetle daha ağır basmaktaydı. Bu nedenle Amerika, Rusya'nın konvansiyonel silâh ve insan gücüne karşı etkili olabilecek bir savunma örgütü çıkarma gereğini duymaktaydı. O tarihe kadar bu konuda Batı Avrupa'nın getirdiği her türlü teklif ve uyarmaları bir kenara itmiş olan Amerika, kendine yönelen bu yeni tehlike karşısında Avrupa'ya dört elle sarıldı. Önceleri, Avrupa'nın özgürlüğü için Şikago'sunu, New York'unu tehlikeye sokmak istemeyen Amerika, şimdi Şikago'sunun, New York'unun selâmeti için gücünü Batı Avrupa ile birleştiriyordu.

4 Nisan 1949 yılında kurulan NATO'ya Yunanistan ve Türkiye de 1952 yılında alındılar. Nasıl alındığımız ve devlet adamlarımızın görüşlerinin neler olduğu konusu üzerinde durmıyacağız. Yalnız, genellikle, 1952 - 60 yılları arasında büyük sarsıntılar geçiren ekonomik durumumuzu kurtarabilmek, iş sahası yaratmak, iç ve dış ödemeler yapabilmek için NATO'yu bir şirinlik muskası gibi kullanmış olduğumuz oldukça açıktır. Malî ve siyasî düzensizliğimizi gidermek umuduyla kaderimizi, her geçen gün, biraz daha Amerika'ya bağlamak eğilimi, sonuç olarak, ikili sözleşmelere yol açtı.

"... Gayenin daha müessir bir şekilde tahakkukunu temin için taraflar, kendi hususi vasıtalarını geliştirmek ve birbirlerine karşılıklı yardımda bulunmak sureti ile (...) bir silâhlı tecavüze karşı münferit ve müşterek mukavemet kudretlerini idame ve tezyit eyliyeceklerdir" diyen NATO sözleşmesinin 3. maddesi, şimdiye kadar yapılmış olan 54 ikili sözleşmeye kaynak olmuştur. Ahmet Şükrü Esmer'in de belirttiği gibi, "Demokrat Parti iktidarı, anlaşmanın bu maddesinin uygulanmasından ibarettir diye, Meclisten dahi geçirmediği ikili anlaşmalarla Amerika'ya kapitüler imkânlar vermiştir".

Bu sözleşmeler sonucu Amerika, Türk toprakları üzerinde, karşılığında kira vermediği üsler kurma yetkisi, özel posta, Amerikan personeli için gümrüksüz ithalât, -büyük şehirlerimizde Amerikan pazarlarının ve karaborsanın kaynağı- yargı ayrıcalığı, Amerikan gemilerinin Türk limanlarında barınma ve tâmir imkânları, Türk havaalanlarını kullanma izni, kilit noktalara uzman sokabilme ve bunlar gibi önemli birçok imkânı elde etmiştir. Böylece Amerika, kendine yöneltilecek dış tehlikelere karşı daha etkili olabilmek için, topuyla tüfeğiyle Türkiye'ye yerleşmiştir. Şu bir gerçektir ki, Amerika, kendi çıkarlarını savunmak için Türkiye'dedir. Bu nedenle, bir çatışma halinde Amerika, Türkiye'nin değil, kendi çıkarlarının savunmasına öncelik tanıyacaktır.

NATO'DAN ÇIKMAK MÜMKÜN MÜDÜR?

1957'de meydana gelen bir gelişme, NATO'yu büsbütün Türkiye'ye sokmuştur. Ekim 1957'de uzaya fırlatılan Sputnik uydusu, Rusların, uzun menzilli füzelerini ne kadar geliştirmiş olduğunu açıkça gösterdi. Artık, Amerikan toprakları da tehlikedeydi. Bu tehlike, Rusya'ya karşı çekirdekli silâh kullanma şansını büsbütün yok etti. Karşılıklı korku ve endişe, her iki bloku da konvansiyonel silâhları benimsemeye zorladı. Bunun bir sonucu olarak da, NATO'ya üye ülkelere

SAVAŞIMIZ

İsmail Şahin

"Türkiye sosyalizmi deyimi ile bir başka gerçek de belirtilmek isteniyor: Sosyalizm mücadelesi, Türkiye'nin şartları içinde ve bu şartlara göre yürütüldüğü için, mücadelemiz gerek özü, gerekse biçimi bakımından özellikler gösteriyor (1)"

27 Mayıs devriminin getirdiği klâsik özgürlükler sonucu Türkiye'de sosyalist akım gelişmeğe ve topluma kazandırılmağa başlanınca, egemen sınıflar bu gelişmenin karşısına tüm siyasal örgütleriyle dikildiler. Bunların başında AP gelmektedir. Ağa - Komprador - Amerikancı bürokrat üçlüsünün açıktan açığa temsilciliğini yapan AP ile siyasal alanda yürütülecek mücadele tarih süreci içinde kolaydır ve belirlidir. Türk sosyalizminin, burjuva demokrasisinin imkân verdiği ölçüde yürüteceği siyasal mücadelenin önemli ve güç yanı, asıl kimliğini Türk halkından saklayan ve biçimsel bir devrimcilik kimliğine bürünen siyasal örgütlerin varlığıdır. Türk sosyalizminin kurulması için yürütülen mücadelede ana hedefin de bu örgütler olması gerekir.

CHP, sosyalist akımın güç kazanmağa ve topluma malolmağa başlaması üzerine, kendi biçimsel devrimciliğinin eski etkisini yitirdiğini görünce, gene biçimsel bir reforma girişmiş ve Ortanın Solu hareketini başlatmıştır. Bu hareket, teorik açıdan değerlendirildiği zaman, CHP'nin, "sosyal demokrat parti" niteliğine bürünme çabasında olduğu görülür. Ancak, yukarda da belirtmeğe çalıştığımız gibi, Türkiye'nin şartları, batı ülkelerinde olduğu gibi bir sosyal demokrat partinin gelişmesine ve iktidarı alarak uzun süre egemen olmasına imkân verecek şartlar değildir. Türkiye'de emekçi halkın sınıfsal bilinçlenmesine ve sosyalizme yönelmesine engel olabilecek ölçüde ekonomik ve sosyal ödünler verilebilmesini sağlayacak ekonomik güç yoktur ve bu gidişle de olamıyacaktır. Türk toplumu henüz, kapitalizm - öncesi aşamadadır. Batı toplumlarında, kendi ölçüleri içinde, belli bir süre de olsa, başarıya ulaşabilecek bir sosyal demokrat parti hareketinin ülkemizdeki şansı, yok denecek kadar azdır.

Sosyal demokrasi adıyla İsveç'te 1932 yılından bu yana aralıksız uygulanan ve her fırsatta örnek gösterilmeye kalkışılan kapitalist düzen, şu şartların üzerine kurulmuştur:

"İsveç kapitalizmi, istisnai gelişme şartlarından yararlanıyor. İsveç, son derece zengin tabii kaynaklara sahiptir. Ülkenin ekonomisi, tenörü yüzde 50 ile yüzde 70 arasında değişen çok zengin büyük demir cevheri rezervlerine -kıta Avrupasında ikinci-, ülkenin yüzde 54'ünü kaplayan yoğun ormanlara -kıta Avrupasında birinci- ve devâsâ tabii enerji kaynaklarına dayanıyor -öyle ki, demiryolu şebekesinin yüzde 90'ı, tıpkı sanayi, tarım ve ev ekonomisinde olduğu gibi, elektrikleştirilmiştir-. (..) Herşeyden önce, ihracat için çalışan İsveç sanayii çok gelişmiş, tarım çok ilerlemiştir. (..) Kapitalist ülkeler arasında İsveç, demir cevheri çıkartılması bakımından -ABD ve Fransa'dan sonra- üçüncü gelmektedir. Dünya dokuzuncusu bulunan deniz ticaret filosu, ülkenin ekonomisinde başlıbaşına bir rol oynar. (..) İsveç, gemi inşaat sanayiinde dünya dördüncüsüdür. (..) Üstelik İsveç'in 150 yıldan beri barış içinde, şehir ve fabrikaları, tarlaları yakılıp yıkılmadan yaşamış olması bu gelişmeyi son derece kolaylaştırmıştır (2)"

Şimdi bir örnek de Batı Almanya'dan verelim:

"...Onlarca yıldan beri Almanya'da çelik üretimi, 200 bin işçi ve müstahdem çalıştıran Vereinigte Stahlwerke tarafından; yapılan Amerikan yığınakları ile Demirperde ülkelerinin dar bir çember içine alınmasına gidilmek istendi. Böylelikle, ekonomik durumun getirdiği bir boyun eğme ve gene aynı nedenlerle Amerika'ya ispat edilmek istenen dostluk ve bağlılık gösterisi sonucu Türkiye, NATO'nun, dolayısiyle Amerika'nın bir ileri karakolu olarak füzelerle donatıldı. Gerçi bu füzeler daha sonra Küba'daki Rus füzelerinin çekilmesine taviz olarak kaldırılmıştır ama, Amerika'nın bugün Türkiye'de elinde bulundurduğu üsler ve kuvvetler yüzünden bir konvansiyonel çatışma bile olsa, Türkiye, kendi ulusal çıkarını öngörmeyen bir küçük çatışmada savaşa ilk itilen devletlerden biri olacaktır.

Şimdi, NATO'dan çıkmak bir yana, acaba NATO, Rusya'nın bağrına bir mızrak gibi doğrulmuş Anadolu'daki egemen ve etkili durumunu bırakıp Türkiye'den çıkar mı? Amerika'nın çıkarı, Türkiye'de üs sahibi olmaktadır ve biz çık deyince de, hemen, boynunu büküp gidecek saflıkta değildir. Ayrıca, çıkmamak için de, kolay kolay üstesinden gelinemiyecek tedbirlerini almıştır.

AMERİKA'NIN TÜRKİYE'DEKİ GÜCÜ

Amerika bugün Türkiye'de yalnızca askeri personel bulunduran bir ülke değildir. Milli Emniyetten Eğitim Bakanlığına kadar her kuruluş, Amerikalı uzman ve akıl vericilerle dolup taşmaktadır. Askerî sırlarımıza varana kadar bütün dosyalar onlara açıktır. Yarın, ulusal çıkarımızın Amerika ile çatıştığı bir konuda her başvurduğumuz yolun tıkanmış olduğunu görürsek şaşmıyalım. Bu, gücümüzün ölçüsünü, plânlarımızı ve milli birliğimizin derecesini bizden daha iyi bilen Amerika'nın uygulaması olacaktır.

Bunun dışında, Türkiye'de, Amerikan sempatizanı bir iktidar işbaşındadır. Bu demektir ki, yönetim organlarıyla, polisiyle, savcısıyla Amerikan siyasetini hoş gören bir kadro iktidardadır. Amerika böyle bir kadroyu her zaman işbaşında tutmak istediğinden, her türlü yardımı yapmaktan çekinmiyecektir. Amerikan çıkarlarına yönelen yolları iktidar açtıkça, Amerika da ona, iç tehditlere karşı kol - kanat gerecek, iktidarın desteği durumundaki iç - baskı gruplarına çıkar sağlıyacaktır.

Ayrıca, son yıllarda, Doğu illerimizde belirmeye başlayan bir sorun da oldukça tehlikeli bir duruma dönüşmektedir. Amerika'nın, Türkiye'den çıkmaya zorlandığı takdirde Kürt sorununu bir iç - çatışma haline getirmesi oldukça akla yatkın bir olasılıktır. Türkiye'de yitirdiği üsleri Kürdistan topraklarında tekrar kurma hakkını alan bir Amerika, "Kürt Özgürlük Hareketi"ni desteklemekle ne kaybeder? Veya kışkırttığı bir Sünnî - Alevî, bir Türk - Kürt çatışması sonucu çıkan karışıklıkta bir dış tehlikeyi önlemek için, 1958'de Lübnan'da yaptığı gibi, Türk topraklarına bir kurtarıcı olarak tekrar girer. En etkili güç o olacağı için, uydu bir kadrovu başa geçirmesi de olağan sayılacaktır.

NATO'nun Türkiye'den çıkarılıp çıkarılmaması konusunda ordunun tutumu da önemli bir faktördür.

Bütün bunlar bize açıkça şunu göstermektedir: İkinci Dünya Savaşı sonunda, tehlikeli bir döneme girildiği günlerde, iyiniyetle, hayranlıkla dolu olarak topraklarımıza aldığımız Truva Atı, bugün, bütün kilit noktalarını denetimi altında tutan bir örgüte dönüşmüştür. Amerika, çıkarları yönünden Türkiye'de kalmak istemektedir. Amerikalıyı atalım yurdumuzdan, NATO'dan çıkalım, kabul; fakat nasıl?

İşte, asıl önemli sorun budur!

KİMLERLE?

kimyasal üretim, 100 bin işçi ve müstahdem çalıştıran I. G. Farben tarafından; elektro - teknik üretim de A. E. G. tarafından denetlenmektedir."

Lenin de, savaştan önce en zengin üç ülke olarak nitelediği İngiltere, Fransa ve Almanya'nın, sosyalizmi önlemek amacıyla işçi aristokrasisi yaratmak için ayırdıkları "sadaka"ların hangi kaynaklara dayandığını açıklamıştır (3).

Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür. Ayrıca özellikleri bulunmakla birlikte, tipik bir geri kalmış ülke olan Türkiye'nin bu batı ülkeleriyle bir tutulmasının mümkün olamıyacağı da açıktır.

İKTİDAR NİYETLİSİ BİR CHP

Belirtilen durum ve çizilen tablo, sosyal demokrasinin başarıya ulaşabilmesi veya belli bir süre egemen olabilmesi için gerekli, vazgeçilmez ana şartları göstermektedir. Türkiye'de, sosyal demokratik ilkelere dayanan bir kapitalist düzeni kurmanın ve yürütmenin hevesine kapılan CHP ve özellikle Ortanın Solu yöneticilerinin bu gerçekleri bilmediklerini söylemek mümkün değildir. AP İktidarı, kapitalizmi gerçekleştirmek için, sermaye birikimi sağlamak amacıyla işçi ücretlerini dondurma, toplu sözleşme ve grev hakkını kaldırma, devletin elindeki işletmeleri ve ekonomik güçleri özel sektöre aktarma.. gibi yolları zorunlu görürken, tam tersi bir yöntemle, işçi sınıfına ekonomik ve sosyal ödünler vererek kapitalizmi kurma hevesine kapılmanın ne ölçüde tutarsız olacağını, bugün, kafasını çalıştıran politikacılar arasında bilmeyen kalmamıştır.

O halde, CHP'deki Ortanın Solu hareketi değerlendirilirken ölçü ne olacak ve bu harekete karşı nasıl davranılacaktır? Eğer Ortanın Solunu iyiniyetli, fakat bilinçsiz bir davranış olarak nitelersek, bu takdirde, Türkiye'yi yıllarca yönetmiş ve hâlâ kaderinde söz sahibi olan bir siyasal kadroyu gereğinden çok hafife almış oluruz. İkinci şık ise, bu hareketin bilinçli, fakat iyiniyetli olmadığıdır. Türkiye'de kapitalist aşama tamamlanmadan sosyal demokrasi ilkelerine dayanan bir düzeni uygulamaya yeltenir görünmek, olsa olsa, sloganlarda ve propaganda yöntemlerinde değişiklik yaparak, kapitalizmin temsilciliğini AP'den kısa sürede kapmak ve sosyalist hareketi, -belli bir süre için de olsa- daha akıllıca susturmak anlamı taşır.

CHP, Ortanın Solu hareketini benimsediğinden bu yana, görünüşte TİP'in sosyalist görüşlerini sloganlaştırmakta ve propagandasını bu sözlere dayandırmaktadır. Kısa sürede de olsa bundan önemli ölçüde çıkar sağlıyacağını ve AP'nin aşırı tutumunun yarattığı bazı tehlikeli "komplikasyon"lardan da yararlanarak, bilinçli kapitalistleri de kendi safına çekebileceğini sanan CHP, bu ikili tutumunun belirgin örneklerini de sık sık vermektedir.

Örneğin, tütün ekicisinin aracı tüccar tarafından sömürülüşünü güzel bir edebiyatla Meclis kürsüsüne getiren CHP, Radyodan, basından ve halk arasındaki söylentilerden büyük ölçüde yararlanabilmektedir. Ancak, tütün ekicisini sömüren aracı kapitalist zümrenin çıkarlarını baltalayacak görünüşte bir Meclis araştırma komisyonu kurulması hakkında karar alınacağı sırada, Ortanın Solu ekibi, büyük çoğunluğuyla, Meclis salonunu terketmektedir.

Şu bir gerçektir ki, ortanın solundaki CHP, burjuva sınıfına AP'den daha tutarlı ve akıllı yöntemlerle hizmet etmekte, emekçilere "refah" vaadederek sosyalist akımı saptırmağı denemektedir.

Bunun içindir ki, Ortanın Solunun, sosyal demokrasi maskesine bürünerek, halktan yana görünüp, bilinçlenmemiş tabakaları sınıfsal mücadelelerinden saptırmaya kalkışması, sosyalist mücadelenin ana hedefi olmak gerekir. Siyasal alandaki çatışmada AP'nin ömrü, sadece, Türk halkının bilinçlenmesi şartına bağlı değildir. 1960 örneği, Türkiye'de bu tip örgütlerin yaşama sürelerinin ve sonlarının hangi faktörlere bağlı olduğunu göstermiştir. Aslında, Ortanın Solunun teorisyenliğini yapan CHP Genel Sekreteri Bülent Ecevit de AP'nin çökeceğine inanmıştır ve şimdiden, akıllı bir mirasçı olarak, kendini ortaya koymuştur:

"Demokrat Partinin çöküşü bir tesadüf değildi. Bu kuralın mantıki ve kaçınılmaz sonucu idi. İhtilâl olmasaydı da, Demokrat Parti çökmekteydi. Onun yerini almağa çalışan Adalet Partisi de, gündengüne çöken bir taban üzerinde, Demokrat Partiden daha büyük bir hızla erimektedir (5)."

Bundan da anlaşılıyor ki, Türk sosyalizminin yakın gelecekte karşısına dikilecek en bilinçli siyasal örgüt, herhalde, CHP olacaktır.

(1) Mehmet Ali Aybar: *"Bağımsızlık, Demokrasi, Sosyalizm"*, *Sayfa: 639.*

(2) B. Quandt: *"Sosyal Demokratların Çıkmazı"*, *Sayfa: 27 - 28.*

(3) G. Söder: *"Sosyal Demokratların Çıkmazı"*, *Sayfa: 8.*

(4) Lenin: *"Kapitalizmin En Yüksek Aşaması: Emperyalizm"*, *Sayfa: 172.*

(5) Bülent Ecevit: *"Ortanın Solu"*, *Sayfa: 69.*

DOLAR

VE 17 MART

Amerikan Basınının belirttiğine göre, 16 - 17 mart günleri, Avrupa'daki Amerikan turistleri, ellerindeki dolarları para olarak kabul ettirmekte güçlük çekmişlerdir. Paris, Londra, Brüksel, Amsterdam, Cenevre, Madrid otelleri, lokantaları, iki gün için, elinde doları olanları, her zamanki misafirperverlikleri ile karşılamamışlardır. Çünkü 16 mart cumartesi günü, Altın Birliği üyesi 7 ülkenin Merkez Bankası sorumluları Washington'da toplanmış, "altın buhranı"na bir çare aramak amacıyla müzakerelere başlamışlardı. Kimse, doların bu müzakerelerden nasıl çıkacağını bilememekteydi; dolayısiyle, böyle bir günde para olarak dolar almaya kimse yanaşmak istemiyordu.

Altın buhranı, son haftalarda şiddetli bir özellik kazanmıştır. 14 mart günü, Londra altın borsası -ve arkasından, önemli diğer borsaların çoğu-, altın üzerine işlemleri paydos etmiştir. Fakat gerçekte buhran ne yeni, ne de uzmanlar tarafından tamamen beklenmeyen birşeydir; dokuz - on yıllık bir tarihi vardır.

İngiltere, 1686'dan 1931'e kadar, aşağı - yukarı ikibuçuk yüzyıl, dünya ticaretinde altının egemen olmasını, bütün işlemlerin altınla veya altına çevrilebilir paralarla yapılmasını sağlamıştır. Çeşitli harpler ve ihtilâller -Napolyon harpleri, Fransa'da 1848 ve 1871 ihtilâlleri ve nihayet Birinci Dünya Savaşı- sistemde bazı geçici aksamalar yaratmış; fakat sistem, 1914'e kadar yürümüştür. Sanayileşmesini tamamlayan diğer Avrupa ve Kuzey Amerika ülkeleri de XIX. yüzyılın sonunda sisteme katılarak, ona, dünya ölçüsünde bir kapsam ve yıkılamazmış gibi görünen bir yapı vermişlerdir.

Bu sistemde, yani Altın Standardı sisteminde altının değeri millî para cinsinden bir defa belirlenmiştir ve bir daha da onu değiştirmek, normal olarak, sözkonusu değildir. Bu sistemde hem millî paralar, hem de altın, serbestçe, uluslar arasında gidip - gelebildiği için, hiçbir ülkenin, uzun süreli olarak ödemeler dengesi açığı vermesi de beklenemez: Bir memleket, bir sebeple, ihracettiğinden fazla ithal ederse, bu fazla ithalâtı ödemek için dışarıya altın göndermek gerekecek, altının yurt dışına çıkması iç fiyatları düşürecek, bu ise, otomatik bir şekilde ihracatı teşvik edecek ve ithalâtı kısıtlayacaktır. Bu haliyle Altın Standart öyle bir mükemmellikte görünmektedir ki, bunun nasıl yıkılabileceği ve insanların bundan farklı bir sisteme başvurmak için ne kadar aptal olmaları lâzımgeldiği sorusu akla gelmektedir (1).

EKONOMİLERİN BAŞKA HEDEFLERİ

Gerçekten de, eğer ekonominin ticaret dengesini sağlamaktan başka, meselâ sanayileşme, iktisadi gelişme (2), istihdam, mâkul bir fiyat istikrarı gibi hedefleri de olmasaydı, bu sistemden âlâsını tasavvur etmek güçtü; hattâ bugün bütün ülkeler, İngiltere'nin geçen yüzyılın başında, içinde bulunduğu koşullarda (3) bulunsaydı ve kapitalist gelişme dışında bir gelişme yolunun varlığı isbat edilmemiş olsaydı, belki bu sistem, ideal bir sistem sayılabilirdi.

Fakat önümüzde duran tarihî gerçek, ekonomilerin başka hedeflerinin de olduğudur. Hattâ o kadar ki, Birinci Dünya Savaşında İngiltere, iktisadi gücünü savaşı kazanmak hedefine yöneltince, altına ambargo koymak zorunda kalmış, yani -ödemeler dengesi gereğince- altın ihracını yasaklamış, yani Altın Standart sistemini terk etmiştir. Koca İngiltere, savaştan sonra, 1925'te savaşın etkilerinin tamamile ortadan kalktığına hükmederek, tekrar Altın Standart Sistemine dönmeye karar vermiş ve ikiyüz yıl önceki altın fiyatına göre -paritesine göre- sterlinin değerini tesbit etmiştir. Tabii bu arada, özellikle Savaş sırasında fiyatlar yükselmiş bulunduğundan ve fiyatların önemli bir kısmını eski seviyelerine indirmek artık imkânsız olduğundan bu durum İngiliz ekonomisinde önemli calkalanmalara sebep olmuş; nihayet İngiltere, 1929 Dünya buhranından sonra, 1913'de, Altın Standardı sisteminden vazgeçmek zorunda kalmıştır.

Bu tarihten sonra yeniden Altın Standardına geçilemediği gibi, bu, ciddi olarak söz konusu bile olamamıştır. İkinci

BATI'DAN GELEN

Ahmet Köklügiller

Atatürk'ün başlattığı dil devrimiyle dilimiz "kendini bulma, aslındaki güzelliğe kavuşma" yoluna girmiştir. Aşağı yukarı kırk yıla ulaşan sürekli ve bilinçli bir çabanın sonucu Türkçemiz, yabancı kural ve sözcüklerden oldukça arınmış; sınırlar ötesine taşan ulusal ve öz bir edebiyatın güçlü "ses bayrağı" olmuştur.

Türkçe, yüzyıllarca etkisinde kaldığı Arapça ve Farsçanın etkisinden uzaklaşırken, başka bir tehlike ile karşı-karşıya gelmiştir bugün. Kanımızca bu tehlike, küçümsenecek cinsten değildir. Bilinçli tedbirler alınmadığı takdirde, yeniden çıkmazlarla gelişim aksar; Arapca ve Farsçanın egemenliği bu kez başka bir yabancı güce bırakır yerini.

Bugün. Arapça ve Farsçanın sakıncalarından hiç de az önemli olmayan, Türkçenin bağımsızlığını aksatabilecek olan bu tehlike. "Batı dilleri"nden gelen sözcüklerdir. Bunlar, son yıllarda o denli artmıştır ki, "devlet dilinde birliğin sağlanması" amacıyla, bir "dil yasası" çıkarmanın gerekliliğine dek götürmüştür dilini sevenleri. (Ne yazık ki, kendilerine "milliyetçi" adını verip "gayrimillî" eylemler içinde bulunan bazı çevreler, bu önemli yasanın çıkmasını da önlemişlerdir.)

Şu sözcükleri, 2 Mart 1968 tarihli Akşam, Milliyet, Cumhuriyet gazetelerinden aldım: abkant, akradif, acente, aksiyal, aksesüar, amatör, antrenör, apre, amplikatör, butik, blûz, bigudi, balo, ballast, blonco, bloke, bono, blokaj, bohem, basketbol, bonkör, clüp, cenoside, disjonktör, diyalog, distribütör, d'hont, damvin, demode, dezavantaj, desinatör, deterjan, dublaj, eksantrik, etajer, enfastrüktür, eksvatör, floş, gala, garnitür, güg, hipi, hentbol jokey, jartiyer, jest, konfeksiyon, kostüm, komedyen, komprodor, kota, konçerto, kompresör, kolye, kromatik, kabare, kokteyl, kamyonet, korporasyon, konsumasyon, konsültasyon ,komprime, maç, monolog, monopol, monoton, model, notifikasyon, nötr, nöroloji, ofsaid, obstrüksiyon, oryantal, payet, profudr, permi, pres, periyot, prömiye, partisyon, pafta, pist, rezervasyon, rejisör, reberver, rektifiye, reasürans, ring, radyal, rondo, risk, resital, rapsodi, repertuvar, rafineri, rafinaj, rezerv, riziko, snakral, seks, süper, seten, stad, süit, sondör, seksiyoner, skandal, skantur, soroptmist, solist, strateji, sektör, sonorite, santrefüj, sükse, stil, şantöz, şömizye, şut, taverna, terminoloji, törst, tuşe, turnuva, teknokrat, vana, valf, vamp, vakum, vantilâtör, virtüöz, varvasyon, vedet, velcome...

Hepsi bunlar değildi, andığım gazetelerdeki yabancı, batı kaynaklı sözcüklerin. Bunlar ilk göze batanlardı. İyice bir inceleme yapılsa, bir bu kadar daha sözcük taranacağını sanıyorum. Salt, şu yazdığım sözcükler bile, Türkçenin nasıl bir saldırı karşısında olduğunu göstermiyor mu? Belki, bir "moda"dır bu, gelip geçer, diyenler çıkabilir buna. Ama şunu belirtelim ki, her saldırı önce bir "moda" ile başlar. Farsçanın egemenliği bir "moda" ile başlamadı mı Selçuk saraylarında?

BUNALIMI

KARARLARI

ATTİLÂ SÖNMEZ

(İktisadi Plânlama Dairesi Eski Başkanı)

Dünya Savaşından sonra kurulan sistem esas olarak, Kilit - Paraların -dolar ve sterlinin- altına çevirilebilirliği ilkesine dayanmaktadır. Bu suretle diğer ülkelerin Merkez Bankaları, bu Kilit - Paraları "rezerv" olarak kullanmakta, yani, piyasaya sürdükleri paranın kısmî karşılığı olarak altın -veya kıymetli madenler- tutmak yerine, dolar ve sterlin tutmaktadırlar. Böylece Kilit - Paraların, normal para fonksiyonlarına ek olarak, bir de, uluslar arası "rezerv" ve ödeme aracı olmak fonksiyonları ortaya çıkmaktadır. İşte bu sebeple altın ve dolar buhranı bütün dünyayı, özellikle Batı Dünyasını yakından ilgilendirmektedir.

ÖDEME ARACININ KARARSIZLIĞI

Kolaylıkla tasavvur edileceği gibi, dünyada uluslararası ödeme araçlarının gereğinden kıt olması, meselâ ABD dışındaki ülkelerin ellerindeki dolar miktarının dünya ticaretinin gerektirdiğinden daha az olması, bir yandan dünya ticaretini kösteklemekte, ülke ekonomilerinin büyüme hızını sınırlamakta, diğer yandan da Amerikan ekonomisine dünya ticaretinde haksız ve adaletsiz bir avantaj sağlamaktadır. Dünyanın ABD dışındaki ülkeleri, ödemeler dengelerindeki açığı -dolar açığını- kapatmak ve mümkün olursa bir miktar rezerv teşkil etmek için, hep birden, zaten kıt olan dolara tâlip olmakta, dolayısıyla doların değeri, milli paralara oranla devamlı yükselmektedir. İşte kısaca, İkinci Dünya Savaşı sonundan 1958'e kadar olan budur. Bu durum, demek ki ABD Ödemeler Dengesinin fazlalık kaydetmesi sebebivle. Dünyada doların kıtlaşması veva uluslararası ödeme araclarının yetersiz kalması olayıdır.

Bunun tersi de, ABD Ödemeler Dengesinin, uzunca bir süre acık vermek suretiyle, dünya piyasasına, ihtivacı olduğundan fazla dolar sürmesinden ileri gelmektedir (4). Bu durumda gerci dünya ticareti. ödeme araçlarının bolluğu sebebiyle güçlük görmemektedir; fakat bu defa da dolar, altına çevrilebilir bir para olduğu için ve dünyanın en büyük milli altın rezervlerine sahip olan Amerikanın dahi rezervlerinin sonsuz olmaması yüzünden, doların değeri. en ufak bir sarsıntıda yıkılıp gidebilecek bir özellik göstermekte, herhangi bir spekülâtif hareket karşısında değerini savunma olanaklarından yoksun kalmaktadır. Bütün dünya ticaretinin dayanağı olan Ödeme Aracının böylesine kararsız ve güçsüz oluşu, başta Amerikan otoriteleri, diğer ülkelerin Merkez Bankaları, tacirler olmak üzere, servetini dolar olarak biriktirmiş herkesi rahatsız etmektedir.

Mesele bir bakıma şu noktada düğümlenmektedir: Dolar, bir uluslararası ödeme aracı olduğu gibi, aynı zamanda bir millî paradır da. Bu sebeple, nasıl, her ülke para politikasını ve ödemeler dengesi politikasını kendi milli amaçlarına uygun bir şekilde düzenlemekte ve uygulamakta ise, ABD de bu politikalarını kendi milli amaçlarını nasıl anlıyorlarsa o yönde uygulamaktadır. Fakat doların aynı zamanda bir uluslararası para olması sebebiyle. Amerikan para ve ödemeler dengesi politikası, Dünya ekonomisini etkilemektedir.

16 Mart 1968 Washington toplantısından önceki haftalar zarfında dolara karşı spekülâsyonun şiddetlendiği görülmüştür. Şimdiye kadar görülmemiş bir ölçüde, elinde dolar bulunduran kişiler, kurumlar ve muhtemel olarak devletler, dolarlarını Avrupanın serbest altın piyasalarında, başta Londra olmak üzere, Paris, Zürih vs. borsalarında da altınla değiştirmislerdir. Bu şekilde doların değeri büyük bir düşme göstermiş, resmen 1 ons altın -belli bir sâflık derecesinde, yaklaşık olarak 30 gr.- 35 dolar değerinde iken bu borsalarda bir ons altın 45 - 46 dolara kadar yükselmiştir. Spekülâsyonun böyle bir şiddetle baslamasına sebep, Amerikan ödemeler dengesindeki açıktır. Bu acık. gerci uzun zamandan beri devam etmektedir; fakat, bu açık sebebiyle A-

SÖZCÜKLER

Türk Dil Kurumu'nun değerli Genel Yazmanı sayın Ömer Asım Aksoy, bu konuda, Türk Dili dergisinin Temmuz 1967 sayısında şunları yazıyordu :

"... Batı dillerinden sözcükler kullanma modası resmi daire adlarına kadar yayılmıştır : Enfrastrüktür Dairesi, Enformasyon Dairesi, Konjonktör Dairesi, Lojistik Başkanlığı, Organizasvon Müdürlüğü, Standardizasyon Müdürlüğü, Aktuarya Müdürlüğü, Marketing Şubesi, Prodüktivite Merkezi. Komptrolörlük, Distribütörlük... gibi adların Türkçeleştirilmesi gerekmez mi?

Tabelâlarda gördüğümüz yabancı adlar, bizi bunlardan daha az mı rahatsız ediyor? Berberlere, lokantalara, mağazalara, otellere, gazinolara... yabancı ülkelerin en büyük şehirlerinin, en ünlü gezme ve eğlenme yerlerinin adları verilmekte, bütün dükkânlar tabelâlarına yabancı bir sözcük yazmak için birbirleriyle yarış etmektedir. Oteller 'hotel' oluyor. Restoran'ların yanına 'resteurant' lar da kuruluyor. Küçük yerlerde dahi 'restoran lokantası" var. Klöb'ler, terminal'ler lokal'ler çoğalıyor. Diyanet işleri icin bile 'site' yapılıyor. Atatürk bulvarında 'pariziyen' ler türüyor."

Sayın Aksoy'un konu ile ilgili bir araştırmasını da burada sözkonusu etmemiz gerekiyor. 1901 yılında yayımlanan "Kamus-ı Türkî" ile 1966 yılında TDK tarafından yayımlanan "Türkçe Sözlük"ün karşılaştırılmasına dayanan bu araştırma, dilimizde bulunan Arapça, Farsça sözcüklerin oranında bir düşme olurken, "batı kaynaklı sözcükler"in oranında bir yükselme olduğunu apaçık ortaya koymuştur. Örneğin 65 yıl önceki dil hazinemizde bulunan Batı dillerinin Türkçeye oranı yüzde 4 iken, bugünkü Sözlük'te yüzde 15 olmuştur. Yani yüzde 11 oranında bir artış vardır. O zaman dilimizde bulunan batı kaynaklı sözcükler 1300 iken, bugün 4 bine ulaşmıştır.

Bu artış kendiliğinden olmamaktadır elbet. Batıdan gelen sözcükler, çeşitli nedenlerle gelmişlerdir: Siyasal, kültürel, ekonomik... Kendini bulamamış, sağlam bir kültür düzeyine ulaşamamış ülkeler, böylesi saldırılarla hep karşıkarşıya gelmişlerdir. Şunu da söyliyelim ki, "taklit"ci bir dünya görüşünü değil, yüzdeyüz "bağımsız olma" ilkesini kendilerine amaç edinmiş uluslar, böylesi saldırılardan kurtulmasını da bilmişlerdir.

Öyleyse, yapılacak iş nedir?

Batıdan gelen sözcüklerin Türkçeye giriş yerlerini tıkamaktır. Bu da "gümrük memurları" ile olmaz elbet. Bilim adamlarının, dil uzmanlarının çalısmalarıyla, saldırının oluş nedenlerinin saptanması ve gerekli tedbirlerin alınmasıya, bu konuda Türk Dil Kurumu'nda yapılan çalışmaların desteklenmesiyle olur.

"Devlet. dile müdahale etmemelidir", deniliyor. Ve bunu söyliyenler, "Dil Bayramı" için Karaman'a "mesaj" gönderiyorlar!

Karamanoğlu Mehmet Beyin yaptığı işe saygı duymanın gerektirdiği davranış, herhalde, bütün kapıları "frenk sözcükleri"ne açıp, "milliyetçilik nutukları" çekmek değil dir...

DOĞU SORUNU

AĞALIK - ŞEYHLİK

VI

Dr. İsmail Beşikçi

DR. İSMAİL BEŞİKÇİ'NİN BEŞ SAYIDIR YAYIMLADIĞIMIZ DEĞERLİ İNCELEMESİNE DEVAM EDİYORUZ. BİRKAÇ SAYI DAHA SÜRECEK OLAN BU İNCELEMENİN GÖRDÜĞÜ İLGİ, ÜLKEMİZ ADINA SEVİNDİRİCİDİR. ÇÜNKÜ BU İLGİ, OKURUN, TEMEL SORUNLARA ÖNEM VERDİĞİNİ GÖSTERMEKTEDİR. DR. BEŞİKÇİ, İNCELEMESİNİN BU SAYIYA ALDIĞIMIZ BÖLÜĞÜNDE, YOKSUL VE ÇARESİZ HALKIN "DİN ARACILARI"NA NASIL BAĞLANDIĞINI VE ALEVÎ - SÜNNÎ ÇATIŞMASINI ANLATMAKTADIR.

TARİKATÇILARIN İDDİALARI

"Tasavvuf, ruhu geliştirmek ve kalbi temizlemek anlamı taşıdığına göre, onun bazı esaslara ve ayrı ayrı nizamlara bağlanmış şekli olan tarikatçılık da hemen hemen ayni maksatla kurulmuştur. Tarikatçılığa göre, tarikatın büyüğü olan kimse, müridinin mânevi bir mürşidi, kalbî bir doktoru ve ruhî bir terbiyecisidir. Bir adamın mânevi mürşid olabilmesi için kalb üzerinde nüfuz ve tesir sahibi olması ve kalben irşad edeceği kimsenin kalbine tesir edebilmesi ve böyle bir yetkiye sahip bulunması gerekir. Böyle bir yetkinin verilmesinin ise, islâmî görüş açısından incelendiği zaman, çok sakat olduğu ortaya çıkar. Çünkü, islâmda böyle bir yetkinin verilmesi söz konusu olsaydı, bütün mürşidlerin en büyüğü olması hasebiyle Hz. Muhammed'e verilmiş olması gerekirdi. Muhammed'in elinde böyle bir yetki bulunsaydı, dini yaymak için mücadele etmesine, eziyetlere katlanmasına, tehlikelere atılmasına lüzum kalmazdı.

Bu bakımdan, müslümanlıkta mânevi ve kalbî bir tesir değil, öğretmek ve öğrenmek prensibi ve metodu esastır. Öteyandan, Kuran'da, bir insanı, başkasının

---

merikan rezervlerinin uğradığı büyük altın kaybı tehlikeli oranlarda artmış, nihayet bu yılın başında Amerikan Hükümeti, Ödemeler Dengesini düzenlemek amacıyla bazı tedbirler almış, meselâ yabancı memleketlerin önemli bir kısmına sermaye ihracını yasaklamış, turizm yoluyla döviz kaybını önleyici kayıtlamalar koymuştur. İskonto hadlerini yükseltmek suretiyle sermayenin içerde kalmasını veya yabancı sermayenin gelmesini teşvik etmek istemiştir. Bütün bu tedbirlere rağmen Ödemeler Dengesi açığının devam etmesi, dolar üzerindeki baskıyı artırdığı gibi, doların devalüasyonu ihtimalini kuvvetlendirerek, elinde dolar bulunduranlar için, doları satıp yerine altın almayı son derece kârlı bir işlem haline getirmiştir.

ALTIN BİRLİĞİ MEKANİZMASI

Bilindiği gibi dolar, altına çevrilir bir para olmakla birlikte, Amerikan vatandaşlarının altın saklaması yasak olduğundan, doları altına çevirme işi ABD'de yapılamamaktadır. O halde dolara karşı bir spekülâsyon, ABD'nin altın kaybına nasıl sebep olmaktadır? Bu soruyu cevaplandırabilmek için, Altın Birliği denilen ve resmî bir özelliği olmıyan mekanizmayı incelemek gerekir.

Doların uluslararası bir para olması için Merkez Bankalarının ellerindeki dolarları serbestçe altına çevirmek üzere Amerikan Federal Sistemine başvurmaları gerekir. Bu sebepten, rezervleri dolar veya altın olarak tutmak arasında fark yoktur, denir. Fakat bunun yanında bir de birçok ülkelerde serbest döviz piyasası yanında serbest altın borsası vardır. Bu borsalarda isteyen kişiler veya devletler, altın alıp satabilirler. Altın üretici ülkeler, ürettikleri altını bu borsalar kanalıyla dünya piyasasına sürmektedirler.

Bu suretle doların iki değeri olması gerekir: Biri resmî değeri (1 ons = 35 dolar), diğeri serbest piyasada arz ve talebe göre teşekkül eden borsa değeri. Amerikan Ödemeler Dengesi açığı arttıkça, iki değer arasındaki fark da artabilir. Fakat uygulamada, 14 Marta kadar bu böyle olmamaktaydı. Altın Birliği bu gibi farkların meydana gelmesini önlemek için kurulmuştu. Altın Birliğine giren ülkeler -ABD, İngiltere, İsviçre, Almanya, İtalya, Hollanda, Belçika- altın rezervlerini ortaklaşa kullanmak suretiyle altın borsa değerindeki önemlice dalgalanmaları önlemekteydiler. Meselâ altına talep arttığı zaman altın fiyatının yükselmesini önlemek (kilit - dövizlerin değerinin düşmesini önlemek) için, piyasaya altın sürmekteydiler. Piyasaya sürülen altının büyük kısmı elbette ABD rezervlerinden gelmekteydi. Çünkü hem ABD, Altın Birliğinin en büyük ortağıydı (yüzde 59), hem de son spekülâsyon doğrudan doğruya dolara karşı olduğu için ABD, altın sürme işinde elbette diğerlerinden daha titizdi. Birliğin altın borsasına müdahalesi işini, bu konulardaki tecrübesi sebebiyle İngiltere Bankası (Bank of England) yürütmekteydi. Dolayısıyla Londra altın borsası, dünyanın en önemli altın borsası özelliğini devam ettirmekteydi ve yine bu sebeple, meselâ dünyanın en büyük altın üreticisi Güney Afrika, altınını Londra Borsasında piyasaya sürmekteydi. Nitekim son spekülâsyon dalgası da Londra Borsasında başlamış, oradan diğer borsalara yayılmış, en büyük altın alım işlemi hacmi, Londra Borsasında gerçekleştirilmiştir (5).

(1) *Nitekim ülkemizde de, son bir yıldır, yüksek İnşaat Mühendisi Orhan Pekin, memleketin en önemli gazetelerinden birinin sütunlarında buna benzer bir sisteme geçmemizi heyecanlı bir ısrarla istemektedir.*

(2) *Buradaki sözkonusu sanayileşme, İngiltere'de olduğundan tamamiyle farklı koşullar taşıyan bir sanayileşmedir.*

(3) *Veya diğer sanayileşmiş Batı Avrupa ülkelerinin XIX. yüzyılın ikinci yarısında içinde bulundukları koşullarda.*

(4) *Kısaltmak amacıyla tahlil, dolar için yapılmıştır. İngiliz lirası da uluslararası bir para olarak aynı meselelere karşı karşıyadır. Aradaki fark, iki ekonominin yapısı ve Dünyadaki yeri ile ilgilidir.*

(5) *14 Marttan önceki günlerde, günlük altın alımının, yalnız bir günde ve yalnız Londra Borsasında 400 ton olduğu tahmin edilmektedir.*

(Devamı gelecek sayıda)

mânevi tesiriyle gerçeği kabule çağıran tek bir âyet yoktur. Ayrıca, şeyhin mânevi tesirine mazhar olabilmek için islâmiyetin bütün emirlerini yerine getirmek ve kalbi o tesirden faydalanabilecek kadar temizlemek gerekir. O halde, bu kimsenin böyle bir tesire niçin ihtiyacı olsun?

Tarikatçılar, Allah ve kul arasında vasıta olmak iddialarını isbatlamak için şöyle derler; 'Her insan, Allahın rahmetine kavuşacak, tövbesi, duası ve diğer iyi işleri kabul olunacak, yâni derdini Allaha arzedecek durumda olmadığı için, kendine bunları temin edecek birisi lâzımdır. Şeyhler de Allahın sevdiği insanlar olduğu için, bu işi onlar yaparlar. Yâni bir insanın yaptığı iyi işleri şeyhler Allaha kabul ettirir ve buna karşılık verilecek mükâfat da onlar vasıtasıyla insanlara ulaşır.'

Halbuki Kuran-ı kerîm, insanı, doğrudan doğruya dua etmeye çağırıyor. Allahın rahmetinin iyilik edenlere yakın olduğunu söylüyor, 'şeyhin vasıtasıyla çağırın' demiyor. Bundan da anlaşılıyor ki, insan, doğrudan doğruya Allaha yalvarır, derdini ona arzeder, onun yardımını ister. bu işlerde kendisine hiç kimse aracı olamaz."

Sürüye çoban

İşte, yukardaki bütün açıklamalardan anlaşıldığı gibi, tarikatçılık ve şeyhlik islâmî bir müessese değildir. Fakat islâm ülkelerinde, bu arada Türkiye'de de çok yaygın bir hale gelmiş ve büyük halk kütlelerini peşinden sürüklemiştir. Dinî duygulara ve dine çok değer veren halk, Allahı ve gerçeği öğrenebilmek için Kuran-ı kerîmi okuyup anlıyacağı yerde, şeyhlere inanmış, onlara kayıtsız şartsız teslim olmuş ve onların sözlerinden dışarı çıkmamıya başlamıştır. Öteyandan, dünya nimetlerinden yoksun ve cahil olan halk, ümidini ahirete bağlamış ve ahirete ulaşabilmek için şeyhe bir kat daha fazla bağlanmıştır. Fakat şeyhler, kendilerine halkın bu bağlılığını ve teslimiyetini çok iyi değerlendirmişler ve tekkelerini, zamanla, dokunulmazlığı olan müesseseler haline getirmişlerdir. Devlete karşı güveni olmayan veya devletten hiçbir yardım görmeyen halk, şeyhine ve tekkenin dokunulmazlığına sığınarak, güvenliğini oralarda aramaya başlamıştır. Zenginler, mallarını emniyete almak için tekkelere vâkıflarda bulunmuşlar, halk ise, şeyhin müridi olmak suretiyle, şeyhin ve tekkenin dokunulmazlığından yararlanarak, devletin, taşra teşkilâtının ve jandarmanın ezici etkilerinden korunmaya çalışmıştır.

Bu bakımdan, şeyh ve tekkelerin gelirini üç kısımda toplamak mümkündür:

Birincisi, bizzat müridlerin hediyeleridir. İkincisi, tekkelerin yaşaması için kurulan vâkıflardır. Üçüncüsü de, bizzat devletin yardımlarıdır.

Örneğin, Selçuklu ve Osmanlı Sultanları, şeyhlere büyük saygı göstermiş ve yardım etmişlerdir. İkinci Murad'ın Ankara dolaylarında faaliyet gösteren "Bayramiye Şeyhi" Hacı Bayram Veli'nin müridlerini vergiden muaf tutması ve bunu duyan halkın Hacı Bayram Veli'nin müridi olmaya başlaması, şeyhliğin kudret kazanmasında önemli bir olaydır. Bunun gibi, her devrin siyasîleri, mevki sahibi olabilmek ve mevkilerini devam ettirebilmek için, şeyhler kanalı ile halkı sömürmüşlerdir. Savaşlar din uğruna yapıldığı gibi, şeyhülislâmlık ve sadrazamlık mücadelelerine de, "din elden gidiyor!" sloganı ile, cahil halk ve asker karıştırılmıştır.

Şeyhlerin ve tarikat mensuplarının zamanla toprak mülkiyetine sahip olduklarını da görüyoruz. Zaten bugün Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da ağalık ve şeyhlik, bazan, tek elde toplanmıştır. Ya, geniş toprak mülkiyetine dayanan kimse, bu özelliğinden dolayı zamanla şeyh haline gelmiş, ya da şeyh, zamanla varlığını ve servetini geliştirerek toprak sahibi olmuştur. Bu iki fonksiyonun birarada yürütülmesi ise, bu gibi kimselerin halkın karşısına çok daha güçlü bir şekilde çıkmalarını sağlar.

Şeyhlerin cahil halk karşısında güçlenmesini sağlayan, nüfuzlarını artıran faktörlerden biri de "kerâmet" ve "mûcize" meselesidir. Herşey hakkında birçok kerâmet uydurulmakta, yalan-yanlış birçok şey söylenmekte ve bu oyunlarla halk aldatılıp, şeyhlere bağlatılmaktadır. Ayrıca şeyhlerin, bu kerâmet ve mûcizeleri sayesinde, okumak-üflemek ve dua etmek suretiyle birçok hastalığı da iyi ettiklerine kanaat getirilmiştir. Bu ise halkı, modern tıbbın gerekleriyle daima çatışma haline getirmiştir.

Bütün bunların sonucu olarak halk, şeyhini memnun etmek ve onun kanalı ile ahirete daha emin şekilde kavuşmak için, çoluğunun cocuğunun ekmeğinden, dişinden tırnağından artırıp, kazancının çoğunu şeyhi peyinç gönderir. Böylece, şeyhin evi buğday, peynir, yağ, yumurta gibi yiyeceklerle dolup taşar. Dolayısıyla şeyh de, hiç bir iş yapmadan, sırf dinî sömürme gücü sayesinde, yoksul ve zavallı köylünün üretiminin büyük bir kısmını kendinde toplar ve değerlendirir. Ayrıca, şeyhin evinde yapılacak bir iş olduğu zaman, ücretle işçi tutmaya da lüzum yoktur. Şeyhin adamı derhal köye gider, adamlarını toplar ve toplanan adamlar o işi kısa bir zamanda bitirirler. Böylece şeyhler, vatandaşların hem dinî duygularını, hem de emeklerini sömürmektedirler.

Öteyandan, tarikat mensuplarının alçakgönüllü, ağırbaşlı ve doğruluktan ayrılmayan kimseler olması gerekirken, bu niteliklerden yoksun oldukları da görülmektedir. Eve gelip karısını dövenler, çoluk cocuğa sövenler, komşularıyla iyi geçinemiyenler, devlete vergi vermiyeyim

diye hayvanlarının kaydını yaptırmıyanlar, kaçakçılık yapanlar pek çoktur.

Çelebiler, babalar, dedeler

Şeyhlikten sözederken, Mevlevî, Bektaşi ve Alevi tarikatlarında unvan olarak kullanılan dedelikten de sözetmemiz gerekir. Şeyhlerin ve dedelerin sosyal yapıya olan etkileri hemen hemen ayni ise de, dedeler bazı olumlu ve dünyevî fonksiyonları da benimsemişlerdir. Bektaşilik ve alevilikte en yüksek makam, "Çelebilik"tir. Ondan sonra "Baba" gelir. Üçüncü makam olan "Dedelik" ise, köy ve bölgelerinin din ulularıdır. Bunların hepsi de, peygamberler soyundan geldiklerine inanırlar. Dolayısıyla bunlar, verasetle babadan oğula geçen müesseselerdir. Çelebi ve babaların dergâhta oturmalarına karşılık, dedeler, bölgelerinde köyleri gezerek halkı aydınlatmaya çalışırlar. İşte dedeler, bu faaliyetleri sırasında birtakım sosyal ve idarî fonksiyonları da benimsemişlerdir. Köylüler arasındaki anlaşmazlıkların çözümü, suçluların cezalandırılması işi, dedenin huzurunda ve onun başkanlık ettiği bir nevi "halk mahkemeleri"nde yapılmaktadır. Köy içinde herhangi bir maddenin alınışı veya satılışı servet derecesine göre değil, kura ile tâyin edilir. Herkes, payına düşene razı olur. Köy içindeki her üretimde dedenin de hakkı vardır. Bu bakımdan, dede de kuraya dahil edilir. Dedenin evi, bulunduğu bölgelerin misafirhanesidir. Dede, misafirlerini iyi ağırlamak zorundadır. İhsanda kusur edemez. Ayrıca, dedenin malının kamu hizmetine âmâde olduğuna inanılmıştır. Bu bakımdan, halk arasında, "dedenin arpası yemlik, koçu kurbanlık" denir. Dedelerin, yâni dedeliğin bu olumlu fonksiyonu, Kemal Tahir'in son yayımladığı "Devlet Ana" adlı romanında güzel bir şekilde gösterilmektedir.

Cumhuriyetten sonra

Fakat, o zamandan bu zamana, dedeliğin bu olumlu fonksiyonu da, giderek, olumsuz bir şekle dönüşmüş ve onlar da şeyhler gibi halkın dinî inançlarını sömürmeğe başlamışlardır. Cumhuriyet kurulduktan sonra çıkarılan çeşitli kanunlar ve hükümet tasarrufları ile tekkeler kapatılmış, şeyh ve dede gibi unvanların söylenmesi yasak edilmiştir. Fakat bu yasakla birlikte, bu müesseselerin yaptığını yapacak devlet kuruluşları getirilmemiştir. Memur ayni memur, jandarma ayni jandarma, zihniyet ayni zihniyet olarak kalmış, halk - hükümet ilişkilerinde bir değişme olmamıştır. Hattâ yeni hükümetin otoriter olup, otoriter bir politika benimsemesi, bu ilişkileri daha fazla aleyhine çevirmiştir. Dolayısıyla hükümetten yakın bir ilgi göremeyen halk, kurtuluş yolunu yine şeyhine sığınmakta bulmuştur. Böylece, Cumhuriyetten önce açık olarak yapılan din sömürücülüğü, Cumhuriyetten sonra da gizli gizli yapılmaya başlanmış ve bu gizlilik içinde gelişmiştir. Sağlık örgütü ve doktor halka gidemediği için, hastasını doktora ve hastahaneye götüremiyen yurttaş yine şeyhin nefesinden şifa beklemiştir. Üstelik, bu devrede şeyhlerin vakıfları da ellerinden alındığından, geçimleri tamamen müridlerinin hediye ve adaklarına kalmış, halk, eskiye göre daha fazla yokluk içine düşmüştür. Öteyandan, 1926, 1937 ve 1960'da ağalarla birlikte şeyhler de sürülmüş, fakat her sürgünün sonunda tekrar geriye dönüş olduğu için şeyhler daha fazla kuvvetlenmişler ve müesseseleşmişlerdir. İlerde ele alınacağı gibi, 1945'de çok partili demokrasiye geçişle birlikte şeyhlerin fonksiyonlarında daha başka farklılaşmalar olmuş ve daha fazla kudret kazanmışlardır.

Bütün bunlar, toplumsal kanunların, parlâmentolarda yapılan kanunlardan ve hükümet tasarruflarından daima üstün olduğunu ortaya koymaktadır.

B — ALEVÎ - SÜNNÎ FARKLILAŞMASI

Tarikatçılığın islâmiyetin bünyesine soktuğu ayrılık, çok büyük yaraların meydana gelmesine sebep olmuştur. Tarikatlarla müslümanlar parçalanmış, islâmiyetin içindeki birlik ve beraberlik ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır. Dolayısıyla Hz. Peygamberin kurduğu "islâm kardeşliği", zamanla "tarikat kardeşliği"ne dönüşmüştür. Böylece nakşibendîlik, kadirîlik, mevlevîlik, bektaşîlik, rufaîlik, bedevîlik gibi tarikatlar ve bunları teşvik eden çıkarcı şeyhler ve sofiler halkın biraraya gelmesine ve bir fikir etrafında toplanmasına engel olmuştur. Bu bakımdan, tarikatçılık milleti din cephesinden parçalamıştır. Alevî ve sünnî ayırımında bu parçalanmayı daha iyi görüyoruz. Daha yukarıdaki kısımlarda açıklamaya çalıştığımız gibi, aslında mezhep ve tarikatlar islâmiyetle birlikte ortaya çıkmış değildir. Bu, müslümanlığın geniş sahalara yayılması sonunda şeriat ve ibadette ortaya çıkan bazı anlaşmazlıkların bir sonucudur. İşte, bu anlaşmazlıkların başlamasıyla birlikte, ilmine ve irfanına güvenilir imamlar, bazı fetvaları ile sorunları çözmeye başlamışlar ve bunların fikirlerinin meydana getirdiği sistemler mezhepleri doğurmuştur.

(Devam ediyor)

SİNİYAVSKİ'NİN HERZELERİ

zühtü bayar

I

Siniyavski'nin kitabının dilimize çevrilmesi, Toplumcu Gerçekçiliğe yöneltilen eleştiriler arasına büyük ölçüde demagoji karışmış olduğunu göstermesi bakımından çok yararlı oldu (*). Ayrıca belki de farkında olmadan, büyük bir iyilikte bulunuldu marksist edebiyata.

Uzun süredenberi toplumsal ve toplumcu gerçekçilik üzerine ısrarlı bir şekilde yazan Atillâ İlhan, Toplumcu Gerçekçiliğin yanlış anlaşılmasına ve yanlış uygulanmasına karşı cıkarken, yanlış bir eylemi ikinci bir yanlışla "tashih" etmeye çalışan metafizikçilere, zavallı hristiyan yazarlara hiç değinmek olanağını bulamadı. Bu yüzden Türk okuru, Toplumcu Gerçekçiliğe karşı çıkışın toz - dumanı arasında sefere çıkan yalancı silâhşörleri tanımakta güçlük çekti. Bu yalancı silâhşörlerden birinin kitabı dilimize çevrildi şimdi. Andrey Siniyavski'nin, baştan sona bir edebiyat eleştirisi kimliğinden çok, tipik bir hristiyanın toplumcu gerçekçiliği affedilmez bir günah sayarak tanrıya sığınıp yakarması, günah çıkartması kimliğini taşıyan "Sosyalist Realizm"i...

Sovyet romanları, geniş bir alanı kapsar şekilde, dilimize yeni yeni çevrilmeye başladı. Okurlarımız, Sovyet yaşantısını, bu yaşantının, romantizmi, çoşkusu, acıları ve bunalımları ile sanata, edebiyata yansımasını geniş bir açı içinde henüz görebilme olanağını buldular. Gorki'nin yasaklanan yapıtları, Ehrenburg'un ürkülen kitapları, genç yazar Yevtucenko'nun korkulan öykü ve şiirleri, Şolokhof'un, Lenç'in, Katayef'in, Fadayef'in yapıtları yeni yeni varolmağa başladı Türk okuyucusu için...

TÜRK AYDINININ ALINYAZISI

İster sanat, ister bilim alanında olsun, Türk aydınının garip bir alınyazısı var: bir yapıtı, bilimsel bir bulguyu -ya da ideolojiyi- bilmeden, tanımadan önce onun eleştirisiyle karşılaşmak!.. (Bu garip alınyazısından, bir ideoloji olarak, her nasılsa, faşizm kurtuldu.) Marksist felsefe resmî bilim çevrelerinde bile inceleme konusu olamazken, bol bol eleştirileri yapıldı. Hem de ipe - sapa gelmez cinsinden... Bir edebiyat akımı olarak Toplumcu Gerçekçilik için de aynı şey söylenebilir. Ortada eleştirinin nesnesi olmadığı için, akılevvel eleştirmenler bol bol kesip biçtiler, akıllarına her geleni yazıp çizdiler. Düşünen kafaları alt - üst etmek için, eleştirdikleri konuyu da adamakıllı değiştirerek okuyucuya yutturmaya kalktılar. Böylece Toplumcu Gerçekçilik, asıl özünü, kimliğini yitirip, Türk okuyucusunun karşısına Stalin çağının sanat öğretisi, yedi başlı bir ejderha kılığında çıktı.

Akıl ölçülerini yitirmemiş, dürüst ve sağduyulu aydınlar elbete böyle bir "görüntü"ye karşı olacaklardı. İyi bir marksist olanlar da, olmıyanlar da... Bu davranış, sadece sanatın namusunu korumak anlamına gelmez. Ama bununla birlikte, insanın onurunu korumak anlamına da gelir. Biraz da metafizikçilerin sinsi çalışmalarıyla iyice yozlaştırılmış olan İdanofçu parti sanat öğretisi ve sosyalist ülkelerde yazarın özgürlüğü konularında Georges Lukacs şöyle diyor: "Sosyalist bir ülkede bir yazarın kendini açıklamasına engel olundu mu ben, bu, özgürlüğün zorla alınmasına karşı sesimi yükseltirim; ama bu, siz kapitalistlerin özgürlüğünü kabul etmek demek değildir."

İdanofvâri sanat anlayışının eleştirisi en iyi bir biçimde yine marksist eleştirmenler tarafından yapılmıştır. Ama marksizmin sanat kuramı içinde bir yozlaşma gibi görünen İdanofçuluğu kapitalist burjuvalar adamakıllı istismar etmişlerdir. Daniel ve Siniyavski dâvaları, kapitalist dünyada dev aynasında gösterilmiş, sağcı eleştirmenler hemen borularını öttürmeye başlamışlardır. İşin tatlı yanı, Siniyavski olayı patlak verince, sosyalist ülkelerdeki düşünce özgürlüğü üstüne çalakalem nağmeler düzenler, marksist sanat kuramındaki son gelişmeler sözkonusu oldu mu ne bir ses, ne bir nefes vermişlerdir.

II

Şimdi okurlarıma, egemen sınıfların eleştirmenlerince bir deha gibi karşılanan Andrey Siniyavski'nin "şaheser eleştiri"sinden parçalar aktaracağım. Çağdaş bir yazar olarak, yazı makinasının başından çok, Saint Bazil kilisesinin korobaşılığına yakışacak bu adam, her nasılsa, zırvalarını Batı'da yayımlatma olanağını bulabildi de, Batı'nın burjuva eleştirmenleri tarafından deha ilân edildi.

Siniyavski, "Sosyalist Realizm" adlı kitabında, önce, bilinen metafizik yöntemle, gelişmeyi yadsıyor, XIX. ve XX. yüzyılların kültür düzeyini XVIII. yüzyılınki ile bir tutarak, olumlu kahraman tiplerinin o çağda da bulunduğunu ve bunların, zamanımızdan, "sadece", bir ideolojiye bağlanmaları bakımından bir ayrım gösterdiğini söylüyor (Sayfa: 55 - 59). Ve akılları durduracak olan şu açıklamayı yapıyor: "Yapısı, ruhu ve çekirdeği bakımından toplumcu gerçekçilik, XIX. yüzyıldan çok XVIII. yüzyıla yakındır (Sayfa: 55)."

Hangi birini düzeltmeli? Bir kez, toplumcu gerçekçilik XIX. değil, XX. yüzyılın bir sanat anlayışı ürünüdür. XIX. yüzyılın olamaz, çünkü toplumcu gerçekçi estetiğe temel olan felsefe, XIX. yüzyılda başlamış olmakla birlikte, tam gelişmesini XX. yüzyılda tamamlamıştır. Diyalektik materyalizmin bir dünya - görüşü boyutu kazanması ise 1848'den sonraya rastlar. Hangi XVIII. yüzyıl? Siniyavski, bu büyük yanılgısı ile, Toplumcu Gerçekcilik üzerine sahip olduğu bilgiler konusunda kuşkuya düşürüyor okuru. Ama her satırından hristiyan dünya - görüşünün mistik buharları tüten yazar, büyüklük taslıyarak, toplumcu gerçekçi romana kalıbını basan Baba Gorki'yi küçümsemekten de geri durmuyor: "...onlarda mı budalalık Gorki efendi? Galiba sen marksizm dersini almamışsın!" diyor.

Siniyavski, aslında, marksist felsefeye merak sarmış, ama gizemciliği yüzünden diyalektiğin hazımsızlığına uğramış zavallı bir hristiyandır. Şu ağlamaklı sözlere bakınız: "Birden hatırladık ki, aslında hristiyanız (Sayfa: 43)." Başka bir cevher: "Gerçekte biz, Allah'ı aramalıyız. O, bizi bulur. Bulunca da onun istediği olur ve insanlar onun dilediği yolda yürür."

Bu, edebiyat eleştirisi değil, acemice bir İncil yorumudur. Batılı eleştirmenler, işte bu acemi panteisti, "gerçekleri gören sanat eleştirmeni" diye alkışladılar!

TUTARSIZLIK KORKUSUYLA TUTARSIZLIK

Siniyavski, kitabında, evrenselleşmiş gerçekçilere son derece ihtiyatla yaklaşarak vurmaya çalışıyor. Ne var ki, Gorki üstüne verdiği açığı, Mayakovski için söyledikleri ile kapatamıyor. Tutarsızlığa düşmek onun en büyük korkusu. Ama, korktuğu da başına geliyor: "Bunlara göre -yani Siniyavski'nin anlayışında olanlara göre-, edebiyat, Toplumcu Gerçekçiliğin gölgesi altında ilerliyemez ve böyle giderse, güzel sanatlar tamamiyle ortadan kalkacaktır. Mayakovski buna tek

karşı olandır. Kendine özgü özelliğine rağmen, Sovyet yazarları arasında kurallara bir taraftan bağlı dururken, yazılarına kendi özelliğini eklemesini bilen tek yazar olmuştur."

Birkaç satır sonra Siniyavski, Mayakovski için şöyle diyor: "Şiirlerinde Toplumcu Gerçekçiliğin kurallarını bir bir uyguladı."

Baştan sona çelişkiler ve mistik sayıklamalarla dolu olan "Sosyalist Realizm"in girişi, "Toplumcu Gerçekçilik nedir?", "Bu anlamsız fikir gerçekten var mıdır?" gibi sorularla başlıyor. Siniyavski, bu sorulara mistik mantık çerçevesinde yanıltmalar arıyor. 77 sayfalık kitabı, Toplumcu Gerçekçiliğin "anlamsız bir fikir" olduğunu ortaya koymak için yazmıştır. Ne var ki bu çabalar, kendi eleştirisinin anlamsızlığını ortaya koymaktan başka bir işe yaramamıştır. Bir ozan hem "anlamsız bir fikir" yöntemi ile yazacak, hem de "yazılarına kendi özeliğini eklemesini bilen" bir yazar olacak! Bu, Siniyavski'nin mistik mantığına ve sorunu koşullandırma biçimine aykırıdır. Çünkü Siniyavski'nin, 77 sayfa boyunca yarı - düşsel, yarı - imgesel düşüncelerle çürütmeye, yıpratmaya, yok saymaya çalıştığı şey, "Toplumcu Gerçekçilik"tir. Ve kitabın özü, "Toplumcu Gerçekçi anlayışla yüce edebiyat yapıtları yaratılamıyacağı" düşüncesini yansıtmaktadır.

Siniyavski, Batı'da balon gibi şişirilmiş ve içinde yaşadığı çağın ve toplumun gerisinde, dışında kalmış, hristiyan bir yazardır. Toplumcu Gerçekçiliği ve Diyalektik Materyalizmi eleştirmek, hristiyanların, anarşistlerin, sosyal demokratların ve burjuva bireycilerinin harcı değildir. Toplumcu Gerçekçilik, dayandığı felsefe ve ilkeler yardımıyla, diyalektik bir biçimde, kendikendini eleştirir, değiştirir ve yeniler. Toplumcu Gerçekçiliğe karşı yapılan metafizik eleştirilerin şimdiye dek hiçbir yararı olmamıştır. XX. yüzyılın Toplumcu Gerçekçiliği, kendi dinamizminin yardımıyla değişti ve gelişti. Yapıtı geliştirenler, yine yapıtı kuranlar oldular.

(*) *"Sosyalist Realizm", Andrey Siniyavski, Habora Kitabevi, 1967, İstanbul.*

« Saat 21 - 22 Şiirleri »

Bedrettin Cömert

"Saat 21 oldu mu artık seni düşünüyorum. Bu, öteki zamanlarda seni düşünmediğim mânasına gelmesin. Fakat saat 21'den sonra senden başka hiçbir şey düşünmüyorum ve 21 ile 22 arasında bir saat sana şiir yazıyorum. Bunların adını 'Piraye için yazılan saat 21 - 22 şiirleri' koydum... Böylelikle her ay o ayın günü kadar şiirin olacak."

Nâzım Hikmet'in, karısı Piraye'ye yazdığı bir mektuptan alınan bu satırlar, "Saat 21 - 22 Şiirleri"ni baskıya hazırlayan Memet Fuat'ın kitabın sonuna eklediği bir nottan çıkarılmıştır.

Biz bu yazımızda, özellikle "Saat 21 - 22 Şiirleri" adlı yapıtı inceliyeceğiz. Doğaldır ki, bazı yargılarımız, salt bu kitabın sınırlarında kalmayıp, Nâzım'ın öteki şiirlerini de gözönünde tutmaktadır. Bizimkisi, şimdilik, Nâzım Hikmet'in şiiri üstüne geçici bir eğilmedir. Aynı konuyu ilerde daha derinlemesine ve daha organik bir biçimde ele almak, en büyük amacımızdır.

"Saat 21 - 22 Şiirleri"nin verdiği ilk izlenim şu: hergün bir şiir yazmak düşüncesi, ozanı, sanat işlemini öncelikle programlaştırmak durumuna sokuyor. Üstelik, bu tür bir erek, Nâzım'ın ozan kişiliğine doğal olarak aykırı. Gün geçtikçe atlamalar ve sonunda böyle bir programdan vazgeçilmesi, onun da bu davranışın olumsuzluğuna inandığını gösteriyor.

"Saat 21 - 22 Şiirleri"nde bir yandan belirli sorunları şiir potasına aktarma, öbür yandan bu konuları geniş bir aşk görünümünde insanlaştırma ve şiirleştirme amacı var. Kaynaşma, ozanın iç dünyasında, şiirin öğeleri daha hammadde halindeyken meydana gelmediği için, değişik duygu ve düşünceleri birbiriyle tutturma çabası seziliyor. Çünkü şiir sürecinin başlangıcında iki ayrı hareket noktası bulunuyor.

Düşünce, henüz biçimlenmeden önce, içsel şiir işlemlerinin en ilkel ve belirsiz safhasında bulunurken, öteki şiir öğeleriyle ayrıntısız bir hamura giremezse, sonuç çeşitli olabilir, ama şiir olmaz:

> Fakat artık ümit yetmiyor bana /
> ben artık şarkı dinlemek değil /
> şarkı söylemek istiyorum.

Söylev havası taşıyan bu dizelerde yabancı öncü akımların etkisini sezmek hiç de güç değil.

Her okur tarafından anlaşılmak çabası ve bu nedenle şiirini ilkel dil ve imge kurallarıyla kurması, Nâzım Hikmet'i, gitgide, esin bakımından kuruluğa, sanat bakımından basitliğe götürmüş, günlük alışkanlıklarından sıyrılıp, yeni bir giysiye bürünememiş sözcüklerin, beylik imgelerin tutsağı kılmıştır. (Ozanın özellikle yurt dışında yazdığı şiirler, savımızın doğruluğunu saptamaya yeterlidir) Denilebilir ki, Nâzım Hikmet, sanatının en önemli noktasında 'yalınlık'la 'anlaşılırlık' arasında kararsız kalmış, çoğunluk 'yalınlık'ı 'anlaşılırlık'a feda etmiştir. Bu ise, pek açıklığa kavuşmamış, kuşkulu temeller üstüne oturtulmuş, dolayısıyla dar bir görüşle benimsenmiş halkçı bir sanat anlayışının sonucudur. Nâzım Hikmet, büyük sanatın yalınlığını, bazen, sanat düzleminde herkesle bir bağ kurmak yanılgısının etkisiyle, 'gündelik'le karıştırmıştır. Oysa gündelik olan her öğe, sıkı bir sanat disiplininden geçmedikçe, şiir olarak etkisiz kalmaya mahkûmdur. En anlaşılır, en kendiliğinden gibi görünen noktalar bile, aslında, istense de istenmese de, en seçkin dil işlemlerinin bir ürünüdür.

Yabancı dillere yapılan çevirilerde bu durum alabildiğine sömürülmüştür. Düşünce açısından dolgun, insanlık açısından soylu, fakat dil ve biçim bakımından şaşılacak kadar gelişigüzel bazı şiirler, çevirilerinde, aslında olmıyan bir güzelliğe erişmiştir. Sonra, Nâzım'ın kendisinin, fransızca açıklama yoluyla şiirlerini çevirtmesi, onda artık, bir an gelip, en gizli sanat kaygılarının değerini yitirdiğini, tek önemin öz aktarmasına verildiğini gösteriyor. Böyle bir tutum, olgunlaşmamış bir sanat bilinci nedeniyle, ozanın sadece hüzün ve acı dolu sesini herkese ulaştırmak amacıyla, onun günlük endişelerle uzlaşmaya indiğini ortaya koyuyor ve hernekadar büyük bir insanlık sevgisi ve gücünden kaybetmemiş bir ülkü adına okurun saygı ve alkışını topluyorsa da, sanat niteliği bakımından insanın iç bütünlüğüne ve karmaşık derinliğine inemiyen bir anlayışı tanıtlıyor.

Nâzım'ın bu şekildeki halkçı şiir anlayışı, onu, doğal olarak, yaygın bir anlatıma sürüklüyor. Sözcük ekonomisinde ölçüyü kaçırdığı an, kalabalığa boğuluyor anlatım. İşte bu noktada, şiir ülkesinin sınırları bitiyor, düzyazının kıraç toprağı başlıyor.

"Saat 21 - 22 Şiirleri"nde yer yer, Nâzım'ın ölmez damgasını muştulayan dizeler, yapıtın genel sıkıntısına rahat bir mutluluk ekliyor:

> Ve elbette ki, sevgilim, elbet,
> dolaşacaktır elini kolunu sallaya
> sallaya,
> dolaşacaktır en şanlı elbisesiyle: işçi tulumuyla/bu güzelim memleket-
> te hürriyet.

Memet Fuat'ın verdiği bilgilere dayanarak öğreniyoruz ki, bu şiirin önceki şekli şöyleymiş:

Ve elbette ki, sevgilim, elbet / efendisiz ve kölesiz / bir kardeş bahçesi olacaktır bu güzelim memleket.

Sonradan, yukarıdaki gibi değiştirmiş Nâzım bu şiiri. İyi de etmiş. Çünkü son şeklindeki, hürriyetin en şanlı elbisesiyle, işçi tulumuyla -ne güzel evrensellik!- bu güzelim memlekette dolaşmasının yarattığı o katkısız, insanın en yalın, en gerçek hayatını kavrayan ve onu ideal bir simgeye ulaştıran imge; efendisiz ve kölesiz bir kardeş bahçesi gibi, herhangi bir deyişten öteye gidemiyen, biraz havada kalan dizelerle oran kaldırmaz. Bu son şekil, Nâzım'ın, toplum sorunlarını ne güçlü bir doğallıkla erittiğini, ama her an o sorunların diriliğini şiirsel basıncında nasıl koruduğunu gösteren en güzel örnektir.

Şunu belirtmek gerekir ki, Nâzım Hikmet'in en geçerli ve ilginç yönü olan, onu gerçekten her insana yakın ve dost kılan özelliği, aşk şiirini kısır bireysel sınırlarından kurtarıp, ilişkiler yaşantısının derinliklerine dinsel bir inançla indirmiş olmasıdır. Onun aşk şiiri etiketsiz, çırılçıplak bir insanlığın bütünlüğünü canlandırır. Soyut değerlerin ortamından sıyrılıp, toplum mağaralarına daldıktan sonra, yüreğimizin öfkeli ezginliğini, çıkarsız sevincini döver.

Kale kapısından çıkarken ölümle
buluşmak üzre
son defa dönüp baktığımızda şehre
sevgilim, şu sözleri söyliyebileceğiz:
- Pek de öyle güldürmedinse yüzümüzü,
çalıştık gücümüzün yettiği kadar
seni bahtiyar
kılalım diye

Bu şiirde, Tarancı'nın o olgun, o acılı duyarlığının çaresiz hüznünü buluyoruz:

Ve gönül Tanrısına der ki
Pervam yok verdiğin elemden
Her mihnet kabulüm, yeter ki
Gün eksilmesin penceremden.

Ama, "Kale kapısından çıkarken ölümle buluşmak üzre" dizesi, ölümü anlayış bakımından Nâzım Hikmet'le Tarancı'yı iyice ayırıyor birbirinden. Kale kapısından çıkış, gönüllü olmıyan, doğru olmıyan bir çıkıştır. Yani ölümün kökleri, düzensel nedenlerde yatar.

Tarancı'da ölümün ölüm olarak değeri vardır. O, ölümü öylesine etinde duyar ki, ölüm duygusu yereysel hertürlü boyutunu eritir, son geriliminde apansız bir saplantı olur. Nâzım'ı ise ölümün fizikötesi nitelikleri ilgilendirmez. Fakat bu, ölümü doğal bir olay gibi yorumlayarak işin içinden çıkmak anlamına da gelmez. Çünkü, daha ölümün metafiziğine girmeye sıra gelmeden ölüm - öncesi bir yaşantı vardır. Nâzım Hikmet, ölüm - öncesi yaşantının toplumsal - ruhsal - düzensel nedenleri üzerine kurar dünyasını. Bunun içindir ki onun korktuğu ölüm, ölümün ölüm olarak şekli değildir. Onun korktuğu ölüm, insanca yaşamak hak ve olanaklarını elde etmeden, insanın insana tutsaklığını korkusuzca uygulayanların, karşı düşünceye korsanca saldıranların elinden, kalleşçe ölmektir.

Dikkatimizi çeken bir konu da, Nâzım Hikmet'in İstanbul sevgisi oldu.

Edebiyatımız, İstanbul için yazılmış şiirlerle, manzumelerle dolu. Ama, Nâzım'ın tutumu hepsinden ayrılıyor. O İstanbul'u, katkısız yurt sevgisini, o yurt ta yaşıyan herboydan insanın en öz acılarını simgeleyen, somut, fakat aynı zamanda ideal, değiştirilemez bir ölçü olarak ele alıyor. İstanbul'la açlık ve sefalet, İstanbul'la özlem, İstanbul'la dostluk arasında bir ayrıntı yoktur ona göre. İstanbul Pirave demek. Pirave açlık demek, açlık İstanbul demektir onda.

Attilâ İlhan, İstanbul'un 'sapık - barok' renk ve biçimlerini ortaya koyar Ama onun İstanbul'u, keskin ve coşkun bir tasviri pek aşamaz. Hasan Hüseyin'de de tasvir yönü ağır basar çoğun. Hasan Hüseyin için İstanbul, bir yandan 'altın gözlük'lü', bir yandan 'yalınayak'lı çelişmeler kentidir. Hasan Hüseyin, İstanbul'un müslüman sömürge güzelliğini, boğaz boğaza Avrupa'yı asıran aldırmazlığını, düşüncelerini şiir düzleminde somutlamaya yarayan bir araç olarak kullanır: kimsesiz Anadolu'nun İstanbul sokaklarında çaresizlikten dört dönen yoksulluğunu, insanı yutan bu güzel, bu acımasız kentin tasviriyle kaynaştırarak, çakmak çakmak bir çelişkiler ülkesi yaratır.

Nâzım, bütün bu çabaların ötesine gider. Öylesine kolaylıkla gider ki, "sahici İstanbulum" gibi, "evcil bir güvercin gibi sokulgan - sıcak" dizeler döktürür (Bu son dize, Hasan Hüseyin'in "Tutanak" adlı şiirinden alınmıştır).

Nâzım Hikmet'in öylesine coşkun bir ozan kişiliği, öylesine çıkarsız ve ateşli bir insanlığı var ki, onun büyüklüğünü ve önemini, ne "Saat 21 - 22 Şiirleri"nin genel başarısızlığı, ne siyasal amaçla yazdığı şiirimsi şeyler -başka dillerde bu şiirleri izlemek çok daha kolaydır-, ne de başka kusurları azaltabilir. Onu toptan okuyup, toptan duymak gerekir. Şiir ve insanlık dünyasının birleştirici yönlerini bulup çıkarmak gerekir. Nâzım'ın kişiliği, dümdüz bir insanın mâcerası değildir. Onun yaşantısı, bu yüzyılı etiyle, kemiğiyle yaşamış dinamik bir kafanın, dost bir yüreğin hikâyesidir. Bunun yanında, sanat açısından eksik ve başarısız yönlerini belirtmek, Nâzım'ı bize daha yakın kılar, onun bir dogma haline gelmesini önler.

LÂLE DEVRİ

A TEMPO AMERİKANO!

Diyorlar ki:

— Şahlanış mitingleriyle, Bursa toplantılarıyla nereye gidiyor bu memleket, kuzum?

Memleketin biryere gittiği yok; fakat AP İktidarı, galiba, karganın gittiği yere gidiyor.

Bazıları da, bütün minarelerden birden, "Haydin şeye!" diye seslenilecek günü bekliyorlar!

Devam, devam! A tempo Amerikano!..

LÂLE DEVRİ

Dostlar soruyorlar:

— Sen, eskiden "Öhhöööö!" derdin, şimdi neden "Lâle Devri" diyorsun?

Neden olacak: Arkamız NATO'ya dayalı, önümüz emperyalizme açık, iktidarda kırat, aklımızda şeriat da, ondan!

Meclis basanlar, gazeteci kaçıranlar, şeriat isterük mitingleri düzenliyenler, zeytinyağının içine edenler, milli kaçakçılar, Amerikan maşaları, ihale vurguncuları, din bezirgânları harman harman gülüp eğlenirken şairler, yazarlar, aydınlar, fikir söyliyenler tutuklanıp zindanlara atılıyorlar da, ondan!

"Oldu hava ambersirişt"
"Her kûşe bir.."
Patrona Halil!

ATAKLI PAŞA'NIN ATAĞI

Mucip Ataklı Paşa yine bir hava fişeği patlatmış:

— Sağ ve sol, Atatürkçü cephede birleşmeli!

Ah Paşam! 27 Mayıs da bu kafayla yapıldığı içindir ki işler arapsaçına döndü ya!

Sağ ile sol birleşirse sigortalar atar, Paşam!

KOKU

Sovyetler Türkiye'de petrol arayacaklarmış.

Bulacaklarını hiç sanmam!

Türkiye'de öyle ağır bir koku başladı ki, petrolün kokusunu farkedene aşkolsun!

ECELİ YAKIN

Konya Müftüsü, Adana Müftüsü, Çanakkale Müftüsü, bilmem nere müftüsü...

Bütün müftüler başına toplandığına göre, acaba eceli yakın mı ki AP İktidarının?

KORKMAZGİL

RUHİ SU

Akı karasından çok, dalgalı, gür saçlarla çevrili vakur bir yüz. Ve bu yüzü gizli bir el gibi dolaşan, acı, öfke, umut, sevgi ve dostluk karışımı ince, ipince bir gülümseme. Tok, işlenmiş, ölçülü bir ses. Uyanık, bilinçli, tane tane sözcükler. Fırtına - öncesi gibi bir adam.

Bu adamla kötü şey konuşulamaz, diyor insan. Bu adamla sanat konuşulur, türkü konuşulur, halk konuşulur, güzel ve güzellik konuşulur, dostluk konuşulur, kötü şey konuşulamaz. O ince İstanbullu luğun altında gürül gürül, inim inim, iniş - yokuş, eşkiya bir Anadolu. Göğsünde bir ak güvercin tutuyor gibi. Göğsünde tuttuğu güvercini kendi elinden, kendi kolundan, kendi gövdesinden koruyor, kıskanıyor gibi.

— **"Ooo, çok severim çayı! Dudak rengi, dudak sıcaklığı, dudakdudağa..."**

Elindeki çay bardağını gözleri hizasına kaldırıyor, sevgiyle bakıyor çayın rengine:

— **"İşte böyle... Sıcak olmalı, keklik kanı olmalı ve silme dolu olmalı. Severim çayı!"**

Ve çay, birdenbire güzelleşiyor.

— "Kimi Adanalı bilir sizi, kimi Vanlı, kimi Sivaslı.." diyorum.

— **"Doğum yerim Van. Adana'da büyüdüm.."** diyor.

— "Benim de lise yıllarım Adana'da geçti. Güzel yer, Adana.."

Çayını hazla yudumluyor.

— **"Güzel ve değişik... Çocukluğumun ve gençliğimin gelişmesini, insanından bitkisine kadar, Çukurova'ya ve çevresine borçluyum."**

— "Aile çevrenizde müziğin yeri nedir? Bugünkü çalışmalarınızı Konservatuvar yıllarına kadar uzatmak mümkün mü?"

— **"Türkülerle olan ilişkim, çocukluğuma kadar uzanmaktaysa da, bu konuda bilinçlenmem Devlet Konservatuvarında başladı."**

Duvarda asılı sazı alıp, oturuyor sedire. Dik ve usta. Taşları yontup hazırlamış. Bu taşlarla ne yapacağını iyi biliyor. Onun sanata saygısı karşısında son derece duygulanıyor insan. Ruhi Su, işlenmiş sesin ötesinde başka birşey. Örneğin bilinç, örneğin sesin başkaldırısı, örneğin halkın diri yanı, durmadan yenilenen yanı. Ruhi Su'yu dinlerken tarih bilinciyle coşmamak elde değil.

— "Kaç yıl sustunuz usta? Bu susuşun bugünkü sanatınızdaki payı, etkisi, rengi sizce nedir?"

Bağlamayı bırakıp, sedire, çayına dönüyor.

— **"1945 yılına kadar radyolarda söyledim. Türkü söyliyenin susması, türkülerin susması demek değildir. Bu türküleri ortaya koyan, hayatın kendisidir, halkın, içinde bulunduğu koşullardır. Bu hayat, bu koşullar sürüp gidecek, fakat bu türküler söylenmiyecektir denilemez."**

Birden bir fırtına yalayıp geçiyor yüzünü, sesi daha tok, daha öfkeli, daha kesin bir ton kazanıyor:

— **"Akşam öten kuştan kork, sabah solunda uyanmadan kork, fukaradan kork, dostluktan, türkülerden kork. Bir düzen, türkülerinden korkmağa başladı mı, artık o düzeni kimse ayakta tutamaz. Nesimî'nin derisi yüzülmüş, Pîr Sultan Abdal asılmış; fakat bütün bu asmalara - kesmelere rağmen ne o düzen kalmış, ne de o debdebeli sultanlardan bir kimse..."**

Konuşmuyor, türkü söylüyor sanki. Kırık - dökük tek bir sözcük çıkmıyor ağzından, her sözcüğü yontmataş gibi sağlam, ölçülü, dengeli.

....

Sabahacak kandilleri yanardı
Soytarılar fırıl fırıl dönerdi
Ha diyende beşyüz atlı binerdi
Alnı top zülüflü beyler nic'oldu

diyor sanki.

Hayat akıp gidiyor. Beyler, sultanlar göçüyor. Saltanat da, zulüm de, debdebe de kimseye kalmıyor. Yaşayıp giden, sadece türküler, türkülerde halk.

İşte, bitmeyen, susmayan, sadece bu ses! Ruhi Su, bu damara bağlamış kendini.

— "En son yaptığınızla ilk yaptığınız türkünün adları ve aralarındaki ayrım nedir sizce? İkisi arasında kaç yıl geçti?"

— **"Yapmak sözcüğünü 'söylemek' anlamında kullanıyorsanız, ilk söylediğim türkülerle bugün söylediklerim arasında kırkbeş yıla yakın bir zaman geçti. Yok, 'bestelemek' anlamında kullanıyorsanız, benim işim genellikle icracılıktır."**

— "Halk türkülerinin doğuş nedenlerine, yani -bir bakıma- özlerine inmek ve sanatınızı oradan başlatmak gerektiği görüşüne ilk nerde, hangi tarihte, ne gibi etkiler ve koşullar altında vardınız? O sırada Batı'da bunun örnekleri var mıydı?"

— **"Söylediğim gibi, türküler üzerindeki bilincim, Konservatuvar yıllarına rastlar. Bu bilinçlenmeye yalnız müzik eğitiminin yettiğini söylemek, tabii, eksik olur. Bütün eylemlerde olduğu gibi, müzik çalışmalarını da etkileyen, insanın genel kültürü, çevresi, içinde yaşadığı koşullar ve dünya - görüşü oluyor."**

— "Haklısınız... Müzik eğitimi yetseydi, o güzelim halk melodilerini, motiflerini çorba yapıp, armonize müzik diye pazara sürmezlerdi.

Peki ustam, türkülerin de toplumun gelişmesine paralel bir gelişmeleri olduğu düşünülürse, ortaya bir 'zaman' faktörü çıkmaktadır. Türkülerin köklerine, doğuş nedenlerine inerken, acaba, bu 'zaman' faktörünü nasıl değerlendiriyorsunuz? Bunda ölçünüz, sadece türkünün sözleri midir?"

Eksik - fazla birşey söylememe kaygısıyla bir an susuyor, sonra, sesleri birleştirir gibi sıralıyor sözcükleri:

— **"Türkülerin melodi örgüleri olsun, tonalite özellikleri olsun, insana bir 'zaman' kavramını düşündürebilirse de, mimarîdekine, ya da tarih kalıntılarındakine benzer kesinlikte birşey söylenemez. Sözgelişi, Yunan heykelleriyle bugünkü heykeller arasında bir Hitit heykeli görülse, kesinlikle ayırdedilir de, bugün dinlediğimiz türküler arasında hangisinin bir Hitit türküsü, ya da Hitit üslûbunda bir türkü olduğu ayırdedilemez. Oysa, bu heykeller, çanak - çömlekler, kabartmalar nasıl kalmış ve bugünkü sanatı etkilemişse, türkülerinden ve oyunlarından da birşeyler kaldığı ve bugünkülerin arasında bulunduğu muhakkaktır. Yalnız bunlar değil, Hitit insanının da bugünün Anadolu insanında devam ettiğini söylemek, bir kehanet olmasa gerek. Tabii, türkülerde sözün zamanını tespit etmekse, melodiye göre daha kolaydır. Bir türkünün icrasında, sözleri değerlendirmektir bütün çaba. Çünkü, türkünün gerek melodi örgüsünün, gerek ritminin de çabası, bu sözleri değerlendirmektir. Dikkat ederseniz, halk, oyun havasını ağıt gibi, ağıdı kaşıkhavası gibi söyler. Türküler, zamanla, amacından, doğuş nedeninden uzaklaşıyor halkın ağzında. Bunları düşünen icracıda bir yorum sorunu çıkar ortaya."**

— "Çay?"

— **"Memnun olurum.."**

Ruhi Su, yöntem bakımından, kazılarda ele geçen bir çömlek parçasından o çağın ekonomik ve sosyal yapısını, kültür ve sanatını ortaya çıkarmağa çalışan bir bilim adamına benziyor.

— "Sayın Ruhi Su, bugüne kadar, çalışmalarınızda izlediğiniz yöntem, uyguladığınız ilkeler, kullandığınız araç ve gereçler neler oldu? Bâri, böyle sorayım. Yaptığınız işin Batı'daki karşılığı, yeri nedir? Armonizasyon yoluyla üzerinde çalıştığınız başarılı yapıtlar ve, varsa eğer, orijinal yapıtlarınız nelerdir?"

— **"Ben, türkü söylerken iki araç kullanıyorum: Biri sesim, biri sazım. Bazan, yanlış olarak, benim yaptığım işe 'armonize etmek' diyorlar. Armonize etmek demek, kolay bir tanımla, tek - sesli olan bir müziği, bir melodiyi çok - sesli hale getirmek demektir. Ben, tek - sesli olan bu türküleri, görüyorsunuz ki, yalnız kendi sesimle söylüyorum. Benim yaptığım işte armonize etmek deyimi, ancak türkü söylediğim sırada sazda, türkünün melodisinden ayrı sesleri ve akorları du-**

DİYOR Kİ:

Konuşan : HASAN HÜSEYİN

yurabiliyorsam gerçekleşebilir. Bu anlamda, sazın olanakları içinde bunu bazan yaptığımı söyliyebilirim."

— "Örneğin, hangilerinde?"

— **"Örneğin, bir masal türküsü olan 'Bebek'te..."**

Güzel türkü "Bebek"! Plâk, Ankara'ya ilk geldiğinde, Ruhi Su'yu hiç dinlememiş olanları deli etmişti. Gecenin geç saatlerine dek, ellerinde "Bebek" plâğı, dolmuş dolmuş dolaşarak, dolmuşların pikaplarında "Bebek"i çalanları hatırlıyorum.

— "Bugünkü çalışma olanaklarınız nasıl, yeterli mi? Karşılaştığınız bellibaşlı güçlükler ve içinde bulunduğunuz zorluklar, bunların sanatınıza etkisi sizce nedir? Şu anda, hangi çevrede daha etkili olduğunuz kanısındasınız?"

— **"Konserler, klüpler ve plâklardan ibaret, çalışma olanaklarım. Yaptığım iş, geri kalmışlığın alışkanlıklarını zorlayan bir iş olduğundan, güçlükler ve zorluklar bu alışkanlıkları sürdürmek isteyenlerden geldi. Sanatımda bunların etkisiyse daima olumlu oldu. Bu bakımdan, aydınlar ve aydınlanmış insan cevresinde daha etkili olduğum kanısındayım."**

Çay içiyoruz.

— "Ustam, merak ettiğim birşey daha var: Yıllarca sustuktan sonra, ilk olarak nerede ve hangi tarihte topluluk karşısına çıktınız? O günkü dinleyicilerin tepkilerini bugün berraklıkla değerlendirebiliyor musunuz?"

Az önceki gülümseyen adam gidiyor, yerine çetin bir adam geliyor:

— **"Hiçbir zaman, hiçbir yerde susmadım!"**

Sesi dalga dalga dolaşıyor salonu, "Yama'dan gel Yama'dan" oluyor, "Kalktı göç eyledi Avşar elleri" oluyor, "Bebek" oluyor, "Kalenin bedenleri" oluyor, "Debreli" oluyor, "Hayali gönlümde yadigâr kalan" oluyor, oluyor!

Devam ediyor:

— **"Tepkileri değerlendirme sorunuysa, bu, az önce söylediğim gibi oldu her zaman."**

— "Peki, sanat hayatınızda, bugüne kadar, en çok neye sevindiniz, neye üzüldünüz, neye kızdınız, neden nefret ettiniz, neyi beğendiniz?"

— **"Sevindiğim, üzüldüğüm, kızdığım, beğendiğim, nefret ettiğim şeylerin hepsini türkülerle söylüyorum."**

— "Böyle bir araca sahip olmak ne büyük mutluluk!" diyorum.

Dostça gülüyor.

— "Söz yetmiyor biryerde!" diyorum.

Dostça gülüyor.

— "Türk halk müziği, özellikle de türkülerimiz üzerindeki görüşleriniz?"

— **"Tarih süresi içindeki özel durumundan dolayı; folkloruyla, folklor müziğiyle, türküleriyle dünyanın en zengin birikimine sahip memleketlerden biri de bizim memleketimizdir. Fakat bu zengin birikim çağdaş bir kültüre dönüşemediğinden, ancak evvel gelenin çilesini sonra geleninkine eklemekle yetinmektedir. Bir yerde türküler ne kadar gelişmişse, anlatım gücü ne kadar artmışsa, oradaki koşullar o oranda ağır demektir. Türkülerden korkulması boşuna değildir!"**

— "En çok emek verdiğiniz ve en çok sevdiğiniz yapıtlarınız hangileridir?"

Doğrusu, bu soruyu bana sorsalardı, ne karşılık vereceğimi bilemezdim. Ruhi Su,

— **"Türkülerdir. Bu türküleri ben kendim yapmışım gibi seviyorum"** deyiveriyor.

Birden aklıma geliyor,

— "Son birkaç yıl içinde büyük kentlerde görülen saz şairi bolluğunda sizin sanatınızın ve size benzeme isteğinin büyük rolü bulunduğu görüşüne ne dersiniz? Son günlerde halkta, saz şairlerine karşı bir isteksizlik, bir kanıksama olduğu gözden kaçmıyor. Bu, ekonomideki 'arz - talep'le açıklanabilir mi, yoksa halkın müzik beğenisinde bir incelme, bir yükselme mi sözkonusudur? Plâk furyasının kötü etkisinin önüne geçilip geçilemiyeceği konusunda ne düşünüyorsunuz?" diyorum.

— **"Türkülerin radyolarda, gazinolarda, plâklarda gittikçe ağır basmasının nedenini, türkülerdeki yaşama gücünde ve hayata bağlı bir anlatıma sahip olmasında aramalı. Kentlerde yaşayan halkın beğenisinde kültürünün ve görgüsünün etkisi su - götürmez bir gerçek olduğu gibi, son günlerde bu beğeninin geliştiği de bir gerçektir. Bütün diğer sanatçılar gibi, ben de bu beğeninin gelişmesine bir emekle katıldığımdan dolayı mutluyum. Plâk furyasına gelince: Devletin şu sıra ivedilikle ele aldığı konu, beğenileri bozanlar değil, fikirleri bozanlar olduğundan, kötünün ivivi kovması daha bir süre devam edeceğe benzer"** diyor.

— "Acaba sorabilir miyim: Eski ve yeni saz şairlerimizden hangilerini beğenirsiniz?"

— **"Hepsini ayrı ayrı yönleriyle beğeniyor ve seviyorum."**

— "Size bir soru daha, sayın Ruhi Su: İlkel halk türkülerini malzeme olarak alan ve onları caz tekniğiyle işleyen Pop'cular hakkında ne düşünüyorsunuz? Caz tekniğiyle ortaya konulan ürünler, Türk halkının ruhuna aykırı mıdır, değil midir?"

— **"Sokaktaki dilenciden ve satıcıdan tutun da senfonik müzik ustalarına kadar herkes, kendi ölçüleri içinde halk türkülerinden yararlanmaktadır. Pop'çular ve cazcılar da bizim dünyamızın dışında insanlar değildir, onlar da elbet bu halk kaynaklarından yararlanacaklardır. Kim olursa olsun, bu yararlanmadaki başarısızlığı, tutulan yolun yanlışlığında değil, yaptıkları işin gerektirdiği yeteneklerden ve olanaklardan yoksun olmalarında aramalıdır. Halkımızın diliyle yapılan başarılı bir işte aykırılık düşünülemez kanısındayım."**

— "Son yıllardaki sosyal ve politik gelişmenin Türk halk müziğine etkisi ve katkısı sizce olumlu mudur, değil midir?"

— **"İster sosyal ve politik gelişmelerin halk müziğini etkilemesi olsun, ister halk müziğinin sosyal ve politik gelişmeleri etkilemesi olsun, bunlar, bir oluşumun bütünü içinde kaçınılmaz gerçeklerdir. Bunun olumlu, ya da olumsuz sayılması kişilere göre değişen birşeydir."**

— "Bugüne kadar Türkiye'nin hangi bölgelerinde, hangi kentlerinde konserler verdiniz?"

— **"Daha çok, Ankara, İzmir, Zonguldak ve İstanbul'da konserler verdim."**

— "Size, sanat çalışmanızla ilgili bütün olanaklar sağlansa, Türkiye'de ilk gideceğiniz ve inceleme yapacağınız bölge neresi olur? Bugüne dek en çok hangi bölgelerden ve kaynaklardan yararlandınız?"

Başını, Ruhi Su'ca, yan - öne eğiyor, bir süre susuyor, sonra, gözlerini kısarak,

— **"Hiçbir ayrım yapmadan, yurdumuzun bütün bölgelerine giderdim"** diyor **"En çok yararlandığım bölge, şüphesiz, çocukluğumu ve gençliğimi geçirdiğim Toros ve Çukurova çevresi oldu."**

Başını birden kaldırıyor ve,

— **"Zaman yetmiyor Hasan Hüseyin"** diyor, **"su gibi akıp gidiyor zaman. Oturup, şöyle, hoşbeş etmeğe bile vakit bulamıyoruz?"**

— "Ne yazık ki... Ömrümüz yaşıyarak değil, ekmek parası kazanmak için didinerek geçiyor. Günlük ekmek derdine biz, yaşamak demişiz yanlışlıkla. Bütün dâva, bu yanlışı düzeltmek! Haa, aklıma gelmişken sorayım: Ruhi Su Ekolü diye bir ekolden sözediliyor. Acaba bu ekol, birtakım kurallardan çok, sizin kişiliğinize dayanmıyor mu?"

— **"Beğenilen bir sanatçıyı izlemek ve ona benzemeye çalışmak olağan bir şeydir. Halk ozanlarına özenen aydın sanatçılar olduğu gibi, aydın sanatçılara özenen halk sanatçıları da vardır. Fakat, ekol diye tanımlanabilecek bir şeyin herhalde biçimsel özentileri aşması gerekir; yoksa, bir taklit olmaktan ileri gidemez. Ama, taklitin de insanları, özellikle çocukları geliştiren bir şey olduğunu unutmamak gerekir."**

YAŞANTIMIZDAN SANATIMIZIN ÇIKIŞI III

BALABAN

— "Beğim, kimi bekliyorsun?.. Bir iş mi var yoksa?.. Aradığın adamın yapacağı işi biz de yaparız kurban!.." sözleriyle uyandım.

Deminki dalgınlığım şaşkınlığa döndü birden. Ben, bana söz atanlara, resimlerini yapar gibi bakıyordum sadece. Onlar bana seslendiğinde, üç kişiydiler. Ben onlara baktıkca çoğaldılar: Beş oldular, on, yirmi, otuz, belki elli oldular... Baktım, Ulu camı yanındaki yangın yerinin eski kubbeleri altından bana doğru habire geliyorlardı. Sanki biraz önce camiden çıkanlar bu yangın yerine gelmişlerdi de, beni bir patron zannedip, kubbelerin altından bu yana akın ediyorlardı... Harabenin altından çıkanlar biraz daha ezik, biraz daha perişandılar ama; hemen hepsi de genç ve iri - yarıydı. Çoğunun bıyıkları vardı. Ve soğuktan dişleri tıkırdadıkca, bıyıkları titriyordu. Yüzleri mora kesmişti kapkara. Çünkü giysileri yırtıktı, tenleri gözüküyordu kiminin.

— "Merhaba İbram efendi!" dedi en yaşlılarından biri.

Bıyıkları kırarmıştı o'nun.

— "Merhaba dayı!"

Bir şeyler söylemek istedim ona ve oradakilere, ama dilim dönmedi, ne garip. Dudaklarım kıpır kıpır ederken, boğazım düğümlendi sanki.

— "Ben seni tanıdım, sen beni tanıyamadın... Adım Osman. Deli Osman derlerdi ya bana..."

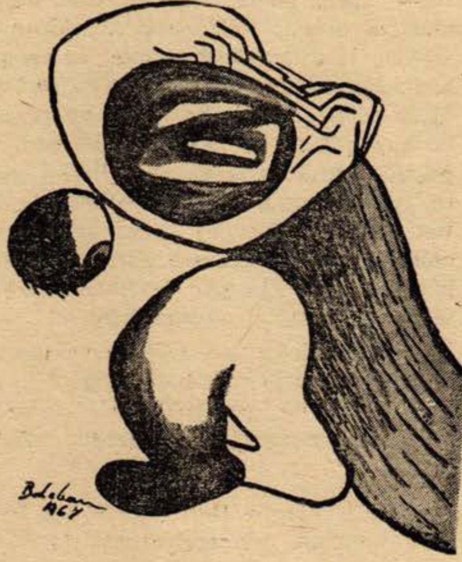
Yüzü konuştukca aydınlanıyordu adamın. Titriyen, bıyıklarını çekiştirdi bir. Konuşurken, dişlerinin tıkırtısı belli olmuyordu pek:

— "Çift sürerken resmimi çektiydin ya... Unutur mu adam çift sürdüğünü? Mısır ekiyordum ya ben..."

— "Vay, Deli Osman sensin ha!.."

— "Benim işte, gör Osmanımı!.."

— "Hayrola, sen Yozgatlı değil miy-

YOLCU

TUTARSIZ ÇABA

kaya özsezgin

Ankara'da bir süredenberi "sıradan" sergiler açılıp kapanıyor birbirinin peşisıra. "Sıradan" sözcüğünü, olağan anlamı dışında, birtakım neden - sonuç bağıntılarını da hesaba katmak amacıyla özellikle belirtiyorum. Toplumsal bir bilinçleşme, bir kendi kendimizi yargılama dönemine iyiden iyiye girdiğimiz bir sırada, sanat sorunlarının da bu yargılama alanı içinde çözüme götürülmesi gerekir aslında. Sanatı, limonlukta büyütülen süs bitkileri, sanatçıyı da bu bitkilerin garip, anlamsız yetiştiricisi sayarak, "fildişi kule" geleneğini sürdürmenin tutarsızlığı, birçoklarının aklını başına getirdi ya, gene de uzun bir sürenin geçmesi gerekecek. Hiçbir "dürtü"nün, hiçbir "gereksinme"nin ürünü olmayan, boş zamanları değerlendirme aracı diye nitelenen resimlerin sergi salonlarını doldurup boşaltmasına bakılırsa, süs bitkisi yetiştirme geleneğinin birçok çevrelerce geçerli görüldüğü anlaşılır. Sonuca gelince, gene sağır, anlamsız bir duvarın örülmesine, ister bilinçli, ister bilinçsiz katkıda bulunanların olumsuzlukları, tedirginlikleri, kendi kendilerine gelin - güvey olmaları.. Başka değil! Bir yerde hem geniş yığınları sanat beğenisi, sanat eğitimi yönünden geliştirmenin, eğitmenin gerekliliğine dokunup halkın ilgisizliğinden yakınmak, hem de sanatı "mutlu azınlık"ın tekeline vererek bir çeşit sanat züppeliği yaratmak, hemen her zaman ayni kişilerin tutarsız düşünce yöntemi oluyor. Siz isterseniz buna, yöntem çelişkisi, ya da az gelişmiş ülke sanatçısının tutarsızlığı, giderek bocalaması deyin. Sonuçta, yenik düşen, sanatçının kendisi oluyor.

İşte bir ressam: Oturmuş bir hayli boya kullanmış, bir hayli tuval boyamış, besbelli emek vermiş; sonra da o resimleri toparlamış, özenle dizmiş salonun duvarlarına. Ama daha ilk bakışta, resimlerde, biraraya gelmenin, bir sergi oluşturmanın sorumu ve güveni yok. Üstelik, kişiliğin önemine ve gereğine de yeterince inanmış, bunun bilincine varmış değil. Resmi, hâlâ, aşınmış duygu ve görüntülerin yansıması diye nitelediği belli. Öyle olmasa, dergi ve gazetelere sanat anlayışını özetlerken, "sonbahar akşamlarının gurub renklerini" beğendiğini ve bunlardan etkilendiğini, "karanlık resimleri ve koyu renkleri sevmediğini", tablonun "ruha ferahlık vermesi" gerektiğini, "konuyu kolay ve iyi bir halde tuvale aktardığını" öne sürmezdi.

Bu da bir başka ressam: Üstüste, yanyana sıralanmış resimler... Görüntüye çağrışım yapıp yapmama konusunda kararlı değil. Birtakım irili - ufaklı biçimler, palette ve taslakta denenmeden, ölçülüp biçilmeden muşambaya aktarılmış bir sürü rengin açığı - koyusu bir arada... Resimlerine olan güvensizliğinden midir, nedir, sergisinin bir görünür yerine, Akademiyi bit'rdiği yılı ve derecesini de yazmadan edememiş.

Son ayların sergilerini gezenler, bu iki "prototip"in birbiriyle yarış halinde bulunduklarını, birinin öbürünü izlediğini görmüşlerdir.

"Suya sabuna dokunmadan" eleştiri yapanlarsa, sergi açmış olmayı, hiç değilse, başarının yarısı sayarak, ortalığı tozpembe görmekte ve göstermekte devam ediyorlar.Dergi ve gazetelerin haber toplayıcıları da, o türlü eleştiricilere omuz verince, bütün sorun çözülüyor; yerinde bir deyimle "alan da, satan da memnun" kalıyor tabiî. Ressam da, bir hafta, bilemediniz onbeş gün sergisini bekleyerek, umduğu seyircinin çok altında bir "meraklı" topluluğuna seslenmenin, daha öteye geçememenin burkuntusunu bu bölük - pörçük övgülerle gidermenin, böylece de "mutlu" olmanın yolunu buluyor.

Az şey mi?

din?.. İmralıdan çıkalı nekadar oldu?.. Bu ellere nasıl düştün?"

— "Imralıdan çıkıp Yozgat'a gideli çok oldu ya, neme lâzım... Felek bir şaplak daha çaldı, attı bu yerlere..."

Etrafımızı çevreliyen kalabalık, bende iş olmadığını anlayınca, yavaş yavaş tekrar viran kubbelerin altına girmeye başladılar. Ve ısınmak için, çimento torbalarını yakıyorlardı... Ben tekrar şaşkınca sordum Osman'a:

— "Nasıl düştün?.. Nasıl geldin?.."

— "Nasıl olacak, el-âlem gibi, hani herkes gibi ben de geldim... Bir çift öküzüm vardı, herkes gibi... Öküzün biri ansızın düştü bir gün... Allah kimsenin boyunduruğunu yerde komasın... Bıçak bile yetiştiremedik, mundar gitti öküz... İşte ben bir öküz parası kazanana dek, buralarda sürüneceğim herkes gibi..."

Osman ansızın sustu. Ve ağzını sımsıkı yummuştu. Kır bıyıkları aşağıya doğru yavaş yavaş bükülürken, dişleri gıcırdıyordu... Ben ona, model tutmuş gibi boyuna bakıyordum... Neden sonra öfkeyle sordu bana:

— "İş yok mu? Senin yanında bâri çalışayım?"

— "Var, gel benimle!"

Düşünmeden demiş bulundum... Ona verecek işim var mıydı? Derdine ortak olmak için ne yapacağımı sapıttım... Bu perişan insanların içlerinden bir danesi benim yakama yapışmıştı. De ki, Osman'a ben bir öküz aldım. Öbür aslanlar ne yapıyorlardır şimdi bu soğukta, yangın yerinin içinde? "Onlar da gitsinler, herbiri bir varlıkların yakasına yapışsınlar" mı diyelim? Ben onlara karışmam. İşte Osman, biraz önce arkamsıra geliyordu. Bir vakit, sessiz yürüdük. Tenha bir sokağa girince, aklıma bir çare geldi: Cebimdeki 7 liranın hepsini de verdim adama.

Kurtulmak mı istedim yoksa ondan? Belki de... İnsanlara yardım etmenin en ucuz yolu buydu, biliyorum... Dilenciye 10 kuruş verdikten sonra, kasılan zenginlerin iç rahatlığına mı kapıldım yoksa? Olur ya!.. Hay Allah belâmı versin öyleyse benim de...

Osman'ın bıyıkları bu kez daha çok titremiye başladı. Benden parayı alırken gözlerinden inen birkaç damla yaş, bıyıklarının içinde kayboldu.

İKİNCİ HAFTA

Çalışırken düşünmenin, bulguyu resimlere uygulamakta payı çoktur.

O gün resim çalışırken, geçen hafta karasaban için yazmış olduğum deyimi hatırladım: "...karasabanı, bir ilâhın putlaşmış haliyle resmedeceğim..." Karasaban, öküzleriyle bir bütündür tabii...

İlâhlaşma nedir?

İlâhlaşma; herkes tarafından tanınma, inanılma, güvenilmedir.

Putlaşma nedir peki?

Putlaşma; bir ilâh kavramının toplum içinde, küçük sembollerle saçılıp dağılmasıdır. Bu semboller, ilâhın küçültülmüş birer şekilleridir. Bu damıtılmış küçük şekillerde (putlarda), ilâhın büyük sûreti saklıdır. Bunlar (putlar), nakış gibi, arma gibi ve tuğra gibi arıktırlar... diye sorup cevaplıyarak kendi kendime, bir desen çizdim: Karasaban, boyunduruk ve öküzler, ayrılmaz bir bütün olarak kilitlendiler... İşte bu şekildeki örülme, karasabanın özüne uygulanacak bir putlaşma biçimine doğru gidebilirdi.

Ertesi gün resim çalışırken, bir soru daha geldi usuma: Karasaban bir ilâh gibi putlaşırken, onun kulları nasıl olur?.. Tutsak... Karasabanı damıtıklaştırıp putlaştırırken, yani nakışlaştırırken, onun tutsak kulları nasıl olmalıydı? Tutsak bir kişi nasıl olur?.. Tutsaklık, bağlılıktır. Kıpırdanamaz, kösteklidir tutsak olan kimse... Tamam, buldum: Ağır olur yâni...

Tutsaklık kavramını ağırlık tanımına bağladıktan sonra, hemen bir "ana" deseni çizdim. Ülkemizde en çok kadınlar tutsaktı çünkü. Kurşun kalemle çizildiği halde bu desen, kayadan oyulmuş hissini veriyordu.

Ertesi gün bir "ana" deseni daha çizdim. Ana, çocuğunu emziriyordu. Resimi bitirdiğim sırada, H. Nâzım ile Hikmet okuldan geldiler. Kapıdan girer girmez: "Karnımız aç, anne!" diye uğunmaya başladılar... Anaları: "Babanızdan isteyin. Ne ekmek, ne de aş var evde!" diye, boyunduruktaki kayışı benim boynumdan yana attı. Ve resim yaparkenki özgürlüğümün mutluluğu, yaşamımdaki tutsaklığıma kavdı birden.

O gece ya uyudum, ya uyumadım. Sabahleyin erkenden, ödünç para bulmak için çıktım evden.

Vardım bir arkadaşa:

— "Selâmünaleyküm!"

— "Aleykümselâm! Hoş geldin. Çoktandır gözükmüyorsun. Nasılsın, iyi misin?.."

— "Nasıl olsun, iyiyiz..."

"Açız" diyemedim...

— "Çocuklar nasıl?.."

— "Ellerinizden öperler..."

Yalandı. Hikmet, adamın elini mi öper, aç açına!

— "Kahve mi içersin, çay mı?.."

— "Çay..."

Çay içerken arkadaşın yüzüne bakıyorum: "Hele şuna bak; para verecek surat var mı bunda?.. İstemiyeyim, he valla vermez!.."

— "Niye daldın? Konuşsan ya..."

— "Hiç, yok birşey... Haydi, allahısmarladık..."

Gidip vardım başka bir arkadaşa. Yüzüne baktım, baktım, ondan da isteyemedim.

Yahu, çocuklar evde açtı, mutlaka birinden istemeliydim... Yüzümü kızdırıp, vardım R. denilen bir arkadaşın evine: Zile bastım, kapı açıldı. Karı-koca, ikisi birden, "Buyurun" ettiler... Ben, yüzlerine bakmadan:

— "Karım hasta, 50 lira para," diyebildim.

Çocukların açlığını söylememe vakit bırakmadılar,

— "Paramız yok!" dediler, talimli gibi, her iki ağız da bir anda...

Kulaklarıma inanamadım. Çünkü her ikisinin de bankada paraları vardı. Gözlerimi kaldırdım yüzlerine, bir de ne göreyim!

— "Yanlış kapı çalmışım, kusura bakmayın," dedim.

— "Hayır, yanlış değil, biz biziz!" dediler.

ÜÇÜNCÜ HAFTA

Can Yücel, karısı Güler, çocuklarıyla birlikte bizim Resimli Eve konuk geldiler. Evin dışına bir süre baktıktan sonra,

— "Dışında resim az," dediler.

— "İçeri buyurun hele bir!" dedim. "İşte bu, dama götürülüşümün resmidir. Bunlar, ayaklarımın izi..."

— "Çıplak ayaklarınla basmış, yürümüşsün; kocaman kocaman dev ayağının izleri gibi bunlar!" dediler.

— "Bu merdivenleri ben yaptım, çıkın yukarıya. İşte burası, bizim barındığımız yer..."

— "Hani, kapıları yok bu evin?.."

— "Kapılarla çerçevelerini marangoz takacak..."

— "Duvarların sıvaları da olmamış?.."

— "Sıvasını kendim yapacağım. Her duvara bir resim tasarlıyorum. Şu duvara: çimento-kabartma, bu duvara da: taş kabartma..."

— "Salonun döşemesi yapılmamış?.."

— "Tahtalarını bir alsam, üç kilo çivi yeter. Testereyle keserim var; yanyana getirip getirip çakarım tahtaları..."

— "Hani bu evin mutfağı?.."

(Devam ediyor)

FORUM

FİKİR MEYDANIDIR

Yıl : 15 — Cilt : XX — Sayı : 336

İdarehane: Yenişehir, Büyük Han no. 55

Haberleşme: FORUM Dergisi P.K. 131 - Ankara
Telefon: 17 87 37

Sahibi: Şevki VANLI * Yazı İşleri Müdürü: Hüseyin KORKMAZGİL * Yönetim Kurulu: A. Halûk ÜLMAN, Cevat GERAY, Ruşen Y. KELEŞ. Hüseyin KORKMAZGİL * Sekreter: Abbas ÖZEL.

Dizgi ve Baskı: TÖYKO matbaası — Ankara

İlân ve Abone: Arka kapak 1000 TL. (İki renkli 1500 TL.) * Metin arası santimi 15 TL. (Devamlı ilân verenlere pazarlıkla) * Bir yıllık 22 TL. * Altı aylık 11 TL. * A.B.D. (Uçak) 90 TL. Avrupa (Uçak) 54 TL. Yabancı devletlere (Adi) 44 TL.'dır. * Eski sayılar 150 Kuruş.

FORUM ve yazarın adı belirtilmeden yazı aktarılamaz

FORUM Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.